

BT

837

.R85

ETT STÖRRE HOPP.

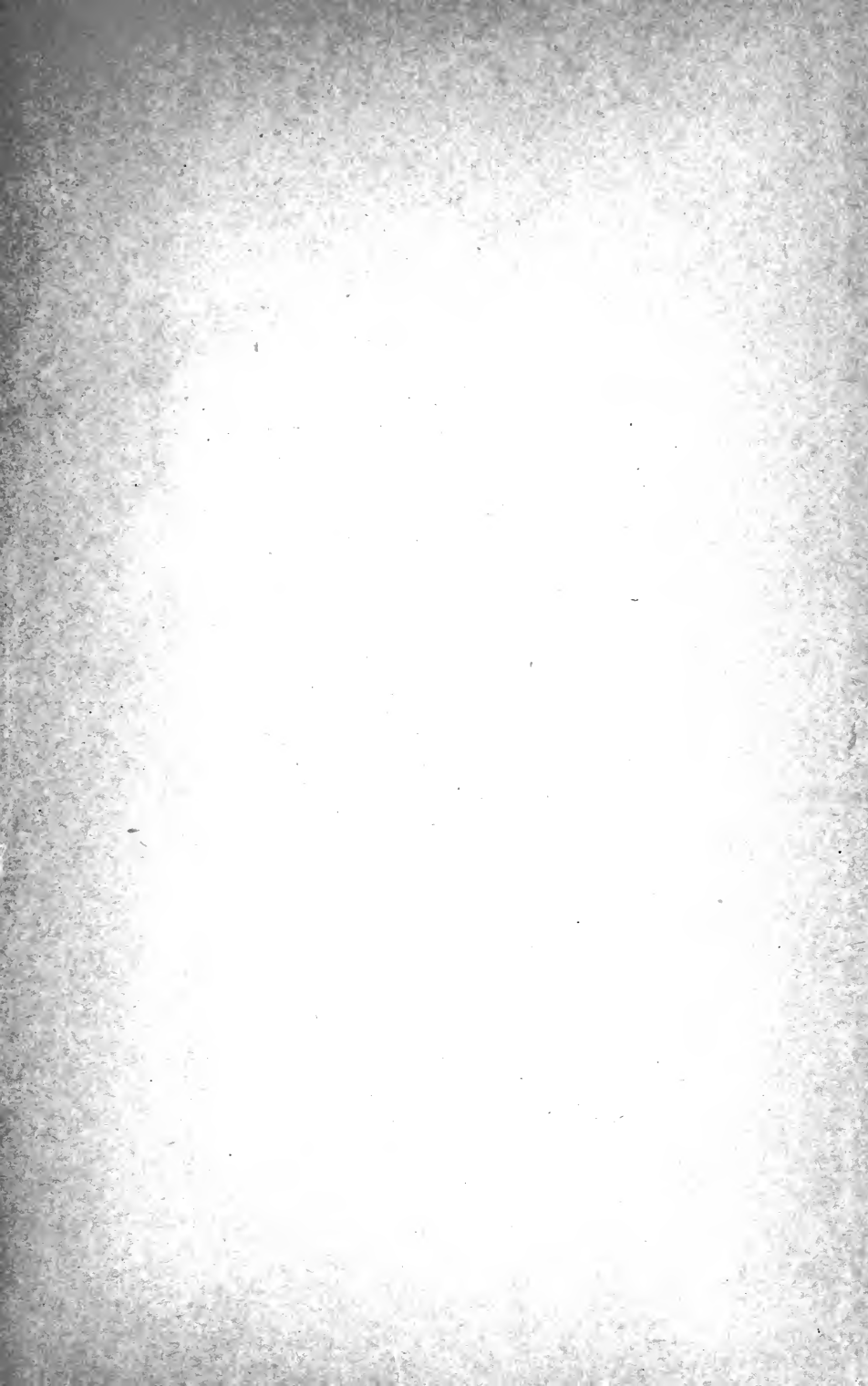

LIBRARY OF CONGRESS.

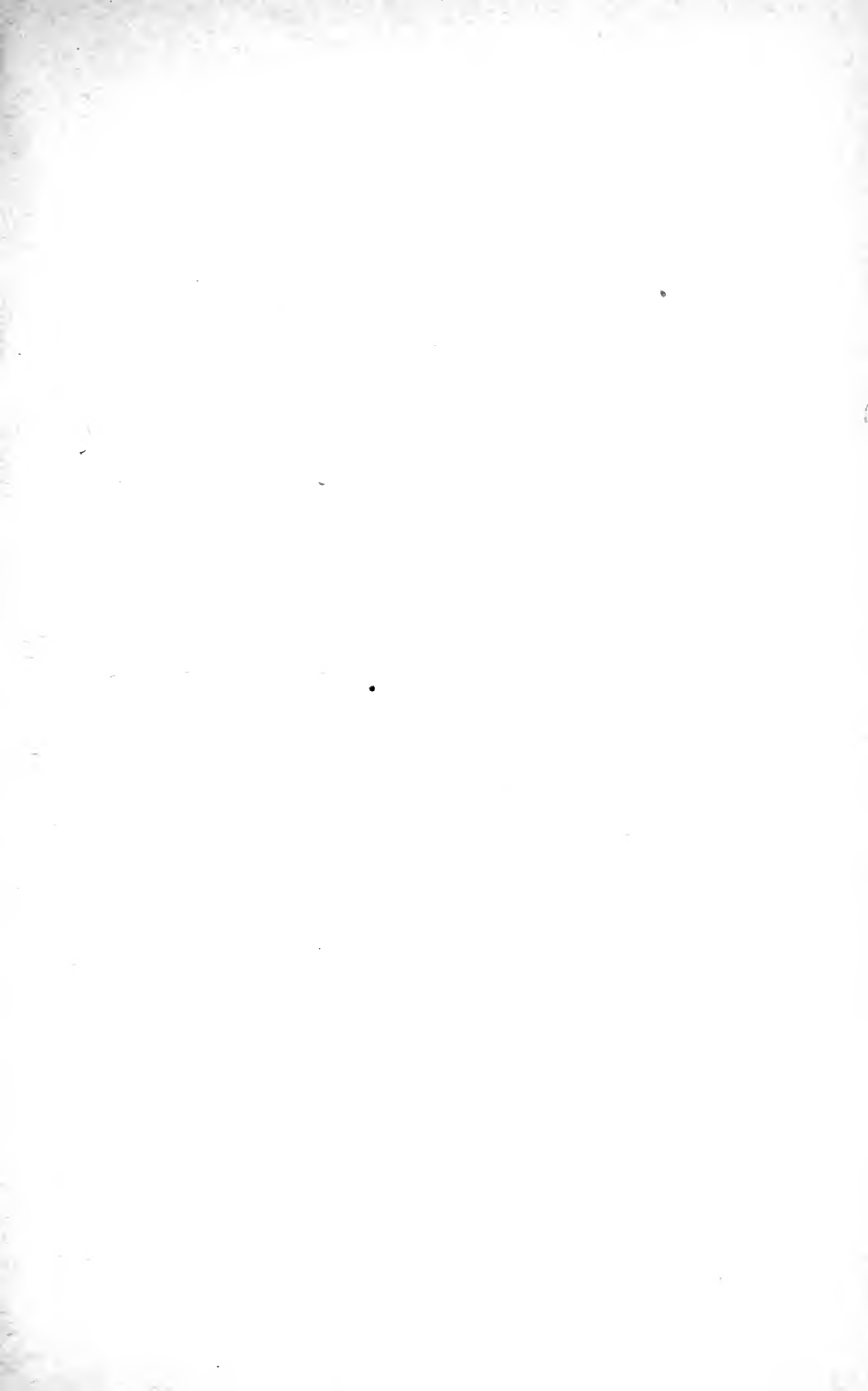
Chap. .... Copyright No. ....

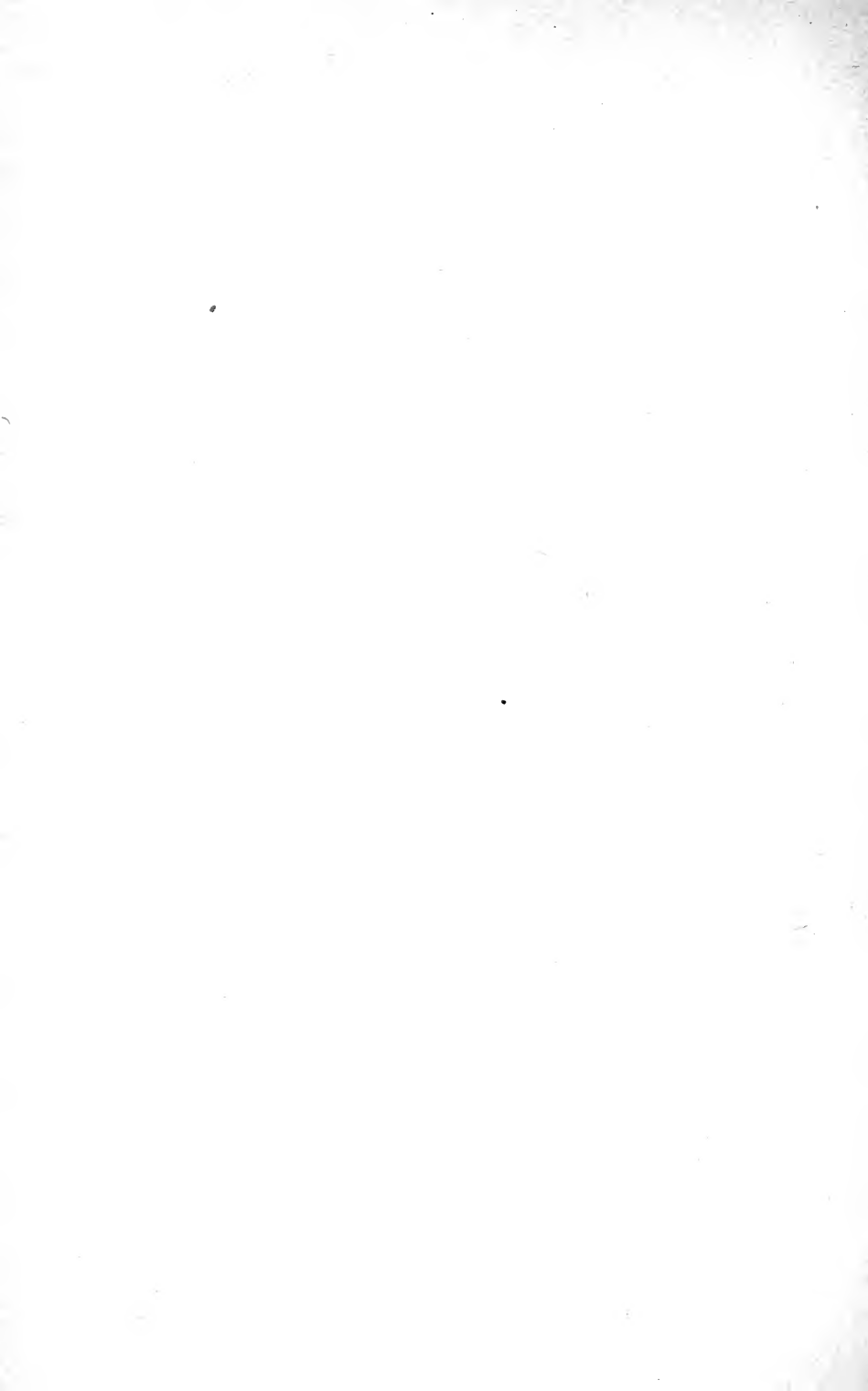
Shelf .....

UNITED STATES OF AMERICA.

ETT STÖRRE HOPP

-ELLER-

DEN NYA AFVIKELSEN.

-AF-

✓
Alfred Rundquist.

“Barmhertighet berömmar sig
öfver Dom.” Jak. 2: 13.

ELGIN, ILL.

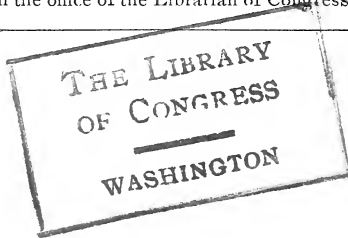
—
1887.

BT837
.R85

Entered according to Act of Congress, in the year 1887, by
ALFRED RUNDQUIST,
in the office of the Librarian of Congress, at Washington, D. C.

CHICAGO, 1887.
TRYCKT HOS JOHN ANDERSON & CO.,
183—187 N. Peoria Street.

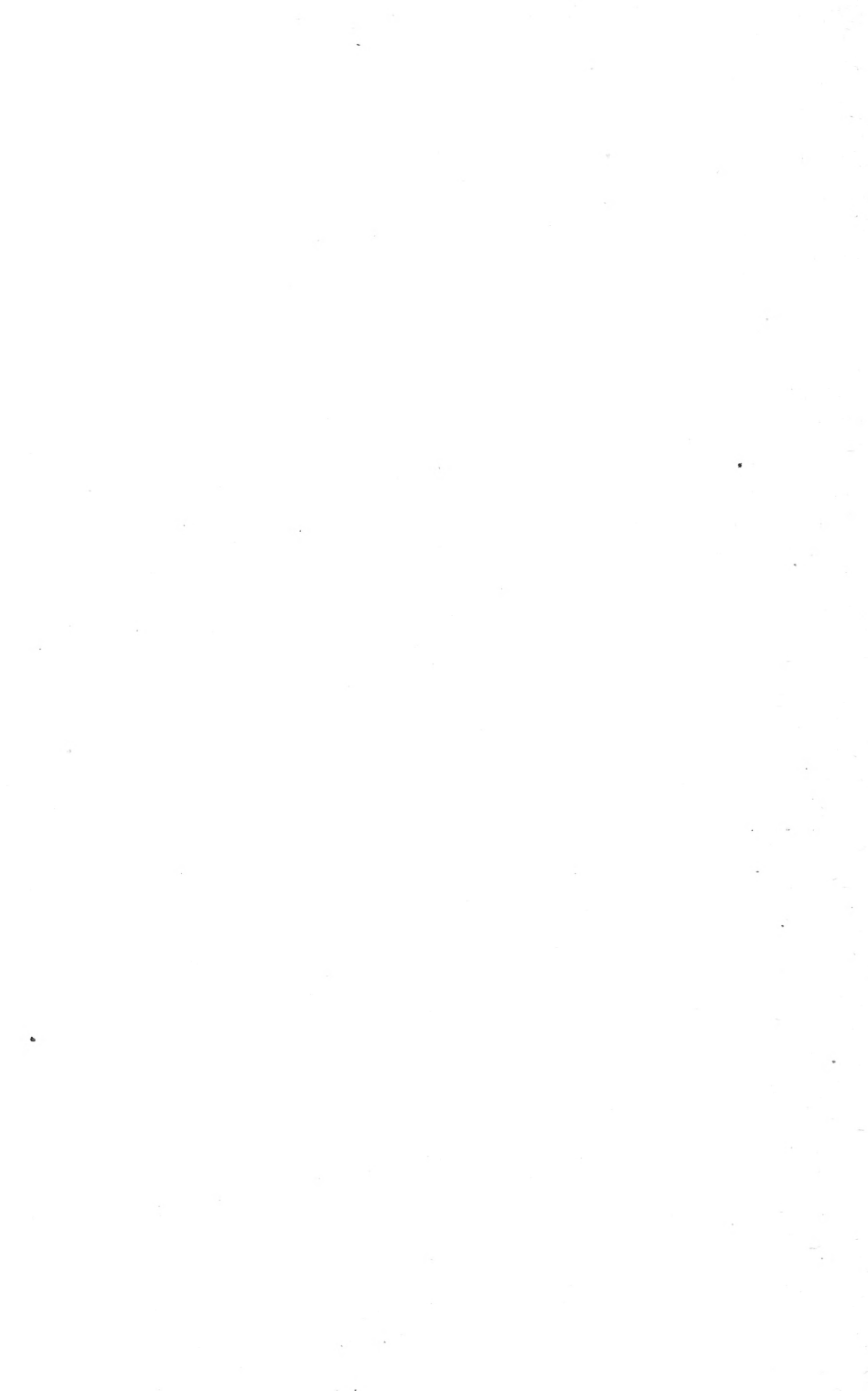
ETT STÖRRE HOPP.

“Tackem Himlarnas Gud, ty hans nåd varar evinnerligen.” Ps. 136: 26.

“Ho är en Gud, som Du, som förlåter synd och tillgifver kvarlefvän af sitt egendomsfolk dess missgerning? Han behåller icke sin vrede evinnerligen, ty han hafver lust till nåd. Han skall åter förbarma sig öfver oss, han skall dämpa våra missgerningar, och Du skall kasta alla deras synder i hafvets djup.”
Mika 7: 18, 19.

“Fag förtröstar på Guds nåd för all tid och bortom.” Ps. 52: 10.

INNEHÅLL.

	SIDAN.
FÖRETAL.....	7
KAPITLET I. — Om den allmänna lärans ursprung och betydelse.....	11
KAPITLET II. — Om orden Scheol, Hades, Tartarus och Gehenna.....	16
KAPITLET III. — Om Olam, Aion och dermed beslägtade ord	22
KAPITLET IV. — Om den mask, som ej dörr, och den eld, som icke utsläcket.....	29
KAPITLET V. — Om straffets orsak och verkan	33
KAPITLET VI. — Om den eviga pinolärans betänkliga följder	40
KAPITLET VII. — Om Adams fall och Kristi återupprättelse, eller "äro de få, som blifva frälste?".....	46
KAPITLET VIII. — Kyrkofadern Origenes, den förste, som tillegnade sig det "större" hoppet	55
KAPITLET IX. — Om alltings återställelse och menniskornas slutliga salighet.....	63
KAPITLET X. — Om Kristi nedstigande till dödsriket.....	69
KAPITLET XI. — Anledningen till ett "större" hopp. Författarens egen tro.....	77
BIHANG.....	84
REGISTER.....	92

FÖRETAL.

En sak borde vara tydlig för alla, och det är att Herrens nådes evangelium innehåller verkligen ett hugsvalelsens budskap till flera människor, än den lilla skaran, som känner sig säker på, att de, som den umgåtts med här i tiden, äro frälsta; och att det sträcker sig till alla dem, hvilka kunna uppriktigt och lifligt föreställa sig hvad med ord menas, samt vilja konfrontera betydelsen af hvad de bekänna. Men om den allmänna protestantiska läran är rätt, då varda alla, med undantag af några få, dömda till ett helvete och till eviga qval. Men o Jehovah, finnes det väl människor, som tänka så illa om Dig! Ja, ty värr, det finnes personer, som tillskrifva Gud sådana ting, som de hos människor skulle hålla vara orätt. Men bort det! "Är väl en människa rättfärdigare än Gud, eller en man renare än sin skapare?" Job 4: 17 (grundtexten).

"Jesus Kristus," säger Johannes, "är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra, utan ock för hela världens." 1 Joh. 2: 2. Mången torde kanske säga, att det är farligt att bruka sådana liberala uttryck, men om så är, kommer det sig derutaf, att de icke känna Guds sinnelag emot den fallna världen; men Johannes talade som det var honom gifvet, ty han var rörd af den Helige Ande, och dessa Guds ord slå i sanning en barmhertighetens gördel omkring hela jorden; och må den hand förtvina, som söker att i minsta mån försvaga kraften af dessa orden.

Med denna afhandling har författaren för afsigt att trösta och uppmuntra den stora, alltjemt tilltagande ska-

ran af män och qvinnor, som känna sig benägne till att hålla sig vid en högre tro, ett större hopp och en hjärtligare sympati, men hvilka sjelfve icke få tillfälle att kritiskt ransaka skrifterna, och som gerna ville veta verkliga betydelsen af sådana olycksbådande skriftställen, som många hafva antagit beskrifva obotfärdige syndares förhållanden i ett kommande rike.

Boken — som icke utgör någon polemisk afhandling — är icke skriven för de lärde teologer, emedan den innehåller icke några fakta eller argument, som icke de allredan lärt, utan den gifves allmänheten i händer såsom ett uppriktigt och sorgfälligt försök att, om möjligt, förvissa den om Guds ords egentliga och verkliga mening.

Till den allt mer och mer tillväxande menniskoskaran, som tänker sig möjligheten af ett vida "större" hopp än det, som från medeltiden skänkts efterverlden, skola vi häri söka påpeka, att de hafva fulla skäl derför och bevis, hvori man icke kan misstaga sig, i nya testamentets heliga skrifter, och, till yttermera visso, vill jag vid slutet af denna bok gifva en förteckning på alla de ställen i grundtexten af gamla testamentet, hvar ordet *olam* — vanligtvis öfversatt till "evig" — förekommer; likaledes, äfven öfver *aion* och *aionios* i det nya testamentet ("aion" och "olam" äro liktydiga; se bihanget), så att läsaren skall sjelf kunna jemföra dem och finna, om ordet "evig" är en rätt och sannfärdig öfversättning af dessa orden.

Eskatologien, d. ä. läran om de yttersta tingen, består för närvarande af fyra hufvuddelar, nämligen:

1. Universalismen, eller läran om alltings återställelse och allas slutliga salighet.
2. Förintelsen, eller läran om att de osaliga efter utståndet straff blifva tillintetgjorda.

3. Skärselden, eller läran om ett rum emellan döden och domen, hvarest själar, som äro så beskaffade att de kunna luttras, beredas till himmelen, och

4. Den allmänna läran, hvilken till yttersta skada för alla ädla tankar om Gud, och all glädje och fröjd i tron, (utom kanhända för mången, som slutit sina ögon till för hvad den egentligen innebär), förklarar (1) att det vid dödstillfället öfvergår hvarje obotfärdig syndare en dom till evig pina af den allra förfärligaste beskaffenhet, och (2) att, huru höga, godhjärtade, redliga och ärbara människor annars befinnas vara, kommer ifrågarvarande dom att öfvergå större delen af människoslägtet.

En ganska ljuflig och uppyggelig lära! Äro vi villige att beblanda denna lära med evangelium? Innehåller den ett "ljufligt och gladt budskap?" Nej, de blifva aldrig lyckliga, som tro på en gud, hvars hela regeringssystem misslyckats.

Vi tro på en Gud, som icke allenast skapat oss, utan jemväl uppehåller, beskärmar och försörjer oss. "I Honom lefva vi, röras, och hafva vår varelse." Så förmanar jag nu framför allt, att böner, åkallan, förböner och tacksägelser hållas för *alla* människor, ty detta är godt och välbehagligt inför Gud, vår Frälsare, som vill, att *alla* människor skola blifva frälsta och komma till sanningens kunskap. (1 Tim. 2: 1, 3, 4.) "Låt fångens sorgesuckan komma inför Dig, enligt din arms storhet, sköt Du om dödens barn, så skola vi, ditt folk och dina fosterfår, för alltid tacka Dig, och förkunna ditt lof ifrån slägte till slägte." (Ps. 79: 11, 13.)

ELGIN, ILL., Jultiden 1886.

A. R.

ETT STÖRRE HOPP.

KAPITLET I.

OM DEN ALLMÄNNA LÄRANS URSPRUNG OCH BETYDELSE.

Det var Aurelius Augustinus, biskopen i Hippo (Afrika), som vi ha, mer än någon annan, att tacka för den allmänna lärans uppkomst och fortplantning.

Han föddes i Tagaste, Afrika, år 334; hans fader, Patricius, var hedning, men hans moder, den fromma Monika, uppfostrade honom i kristen lära. Den unge Augustinus hade ett ganska starkt förstånd, men inbillningskraften hos honom sträcktes ut öfver alla gränser samt ökades med åren, och han blef till sist en verklig fanatist. I striden mot Pelagius utvecklades läran om arfsynden, som sedan af protestanterne infördes uti de symboliska böckerna, hvar man finner den på det eftertryckligaste sätt beskrifven.

Sedermera blef Augustinus upphofsman till läran om det ovilkorliga nådavalet, d. ä. vissa människors förutbestämmelse till evig salighet och andras till evig osalighet. Dessa, och flera af hans hårda läror, hvilka i århundraden hafva gällt såsom sant kristna trosläror, hafva föranledt någon att om Augustinus fälla den alltför stränga domen: "Det hade varit bättre att den människan aldrig varit född." Han var äfven en ifrig förfäk-

tare af klosterlifvet. Han dog år 430 i Hippo, under det att staden belägrades af vandalerne.

När nu vi, angelägna om att göra oss underrättade om hvad utomordentliga orsaker, som kunnat vara behjpliga till denna hiskeliga läras uppkomst, granska de många uppgifter om Augustini behandlingssätt med afseende å denna fråga, lära vi, att det var mera på grund af hans öfverlägsna auktoritet och höga ställning som det var möjligt för honom att införa en så okristlig och oskriftlig lära, som läran om eviga qval för de många, och icke genom några af hans argument.

Vi vilja förbigå Augustini diskussioner om djeflarnes möjliga salighet (en för oss helt opraktisk fråga) och se huru han kunde få något stöd från Matt. 25: 46 för sin lära om den eviga fördömsen. Detta skriftställe, som han så ofta upprepar, lyder, enligt den gamla svenska öfversättningen, som följer: "Och dessa skola då gå uti evig pina, men de rättfärdige i evinnerligt lif." För en ordagrann öfversättning, se kap. 5.

Den förnämsta orsaken till att Augustinus fick detta språk till hjälp för sin tro, var att han hade så obetydlig kännedom om grekiska språket, ja, han bekänner äfven att han sökte undvika att lära sig detta språk (Confess. 1: 14). Han tog nämligen för afgjordt att ordet *aionios* (tillhörande en ålder, från *aion*, ålder), som förekommer två gånger på nyssnämnda skriftställe, betyder, och på alla ställen hvar det förekommer, måste betyda: evig, oupphörlig, oändlig o. s. v., och är här återgifvet med evig och evinnerligt. Skulle man nu behålla denna öfversättning, så finge man en idé af grundtexten, och en

helt annan lära af öfversättningen, hvilket ingen sanningssökande själ, efter att hafva lärt rätta förhållandet, kunde för ett enda ögonblick fördraga; ett öfvertygande bevis på att ordet "evig" i svenskan icke är liktydigt med ordet *aionios* i grekiskan är det, att "evig" betyder "utan begynnelse och ända," "oändlig," och kan således icke existera i flertal, då deremot ordet *aion*, af hvilket *aionios* är ett adjektiv (tilläggsord), betyder en ålder, t. ex. mansålder, verldsålder (se kap. 3) och icke allenast *kan* finnas i flertal, som vi här af se, utan verkligen förefinnes på många ställen i skriften i pluralen.* Icke heller kan man öfversätta *aion* eller dermed beslägtade ord till "evighet," som så ofta skett i de fleste svenske biblarnes, och detta af samma orsak. Det är mig likväl bekant, att i några af de svenska ordböckerna får man verkligen finna ordet "evigheter," och det strax efter hvar ordet evighet förklaras mena "utan begynnelse och ända;" men denna motsägelse förekommer icke i alla ordböcker, ty förklaringen på det senare gör en uttydning af det förra omöjlig.

Vi hafva nu sett att Augustinus var den eviga pinolärans upphofsman. Reformatorerne höllo fast vid henne, och hon bekräftades i de protestantiska kyrkornas bekännelser samt bekämpades af vederdöparne under reformationstiden. De många, som aldrig varit i stånd till att sjelfve forska i saken, kunna tro att läran om en evig pina för de flesta människor har varit allmän inom kyrkan, men detta är långt ifrån förhållandet,

---

* Fl. *olamin*, *aiones*; detta ord förekommer på 13 ställen.

ty hon har i alla tider bekämpats, icke allenast af de mest ädla, rena och godhjärtade personer, utan äfven af dem, som dertill voro lärde, och utaf mängen, som dragit synnerlig nytta och välsignelse af Kristi evangelium, såsom kyrkofäderne Clemens Alexandrinus, Origenes, Gregorius Nazianzenus m. fl., under medeltiden af skolastiken Scotus Erigena, under reformationstiden Thomas Münzer m. fl., och i det adertonde århundradet mystikerne Petterson och Dippel; senare tidens motkämpar äro Schleiermacher, Neander, Channing, Parker, Stopford, Brooke, Farrar m. fl. I Sverige hafva vi sådane män som E. G. Geijer, K. J. Boström, N. Ignell och Victor Rydberg, och sedan adertonde århundradet finnes det ett särskildt kyrkosamfund (universalisterne), som lärar alltings återställelse och allas slutliga salighet, hvilket allt bevisar oss att frågan visst icke är afgjord, utan står ännu oafsluten.

Sådan är emellertid den allmänna lärans uppkomst och fortplantning; låt oss nu se något på hvad den egentligen betyder.

Den allmänna lärans fyra element, hvilka göra den långt mörkare än den Romersk-Katolska kyrkans påbud härom, ja, mera fasaväckande än till och med Augustini egen lära, äro: 1) de kroppsliga pinorna, de sinnliga smärtorna af det eviga straffet; 2) antagandet af dess oupphörliga varaktighet för alla, som hafva att undergå detta straff; 3) det omdömet, att det sålunda öfvergår största delen af människoslägtet, och 4) att detta är en dom, hvilken öfvergår alla, som dö i sitt syndatillstånd.

Huru hjärtslitande måste icke dessa tankar befinnas vara för den, som hyser en sådan tro, eller för dem, som hålla dessa så allmänna omdömen, och huru en menniska med aldrig så liten gnista af medlidande i sitt hjärta, eller med ringaste omtanke eller omsorg för andras väl, kan tänka sig den stora skaran af sina medmenniskors tillstånd i en kommande verld, ifrån denna beklagliga läras ståndpunkt, och kunna göra det förenligt antingen med hvad hon lär sig i skriften om sin Gud och om sin Frälsare, eller från egen inre erfarenhet, huru hon kan ha den allra minsta glädje eller frid i denna verlden, när hon hyser sådana Gud hädande åsigter, är mer än jag någonsin kan förstå.

Man har sagt mig, att denna lära är helt och hållet skriftenlig och att den finnes i all sin brinnande förfärlighet fullt utstakad i skriften; ja, för de teologer, som äro inöfvade dertill, synes det vara lättfattligt, men för en kristen är det orimligt. Jag ville hellre önska — med en Paulus — “att jag sjelf vore åsidosatt ifrån Kristus för mina bröders skull, som äro mina anförvandter efter köttet” (Rom. 9: 3), ville hellre gå till de kristnes inre än till de hårde teologers motbjudande lära.

Men låtom oss ransaka skrifterna, “ty i dem menom vi oss hafva evigt lif,” — icke evig pina — “och de äro de, som vittna om Gud.” (Jemför Joh. 5: 39.)

I det gamla testamentet förekommer endast ett ord (schoel), som öfversatts på svenska till helvete; i det nya deremot tre (Hades, Tartarus, Gehenna), och vi skola i nästa kapitel följa dessa ordens historia för att

sjelfve få begrepp om, både hvad de innebära och hvad det ord (helvete) betyder, som dessa blifvit återgifna med på svenska.

KAPITLET II.

OM ORDEN SCHEOL, HADES, TARTARUS OCH GEHENNA.

1. *Scheol*. Hebreernes dödsrike—Scheol—uppfattades ursprungligen såsom en stor underjordisk graf med igenreglade portar, och endast skuggor och spöken, bodde derinne. Det var ett förvaringsrum för alla, och der fans ingen moralisk åtskilnad dem emellan, ej heller någon föreställning om belöningar och straff.

Inom judendomen vann först efter babyloniska fångenskapen föreställningen om olika afdelningar i "scheol" för goda och onda så småningom insteg. Detta ord har i gamla testamentet stundom öfversatts till "grafven," men å andra ställen till "helvete," hvilka tvänne ord på den tiden voro liktydiga; men så är icke förhållandet nu, ty med graf (isländska "gröf") mena vi en plats, dit en död person, med eller utan religiösa eller profana ceremonier, föres, för att öfverlemnas, och med helvete (isländska helviti, från "hel" död, och "vite" straff) mena vi en plats, i hvilken de flesta människor skola efter döden pinas i all evighet; och, emedan vi hålla denna olikhet mellan dessa tvänne orden, har man i nyare öfversättningar återgifvit ordet "scheol" endast med "graf," och rätteligen så, ty när

man nämde *scheol*, framkallades tanken på ro och fred, såsom för oss när vi tänka på grafven; då deremot när man talar om ett helvete, fästes tanken på raka motsatsen.

2. *Hades*. Detta ord förekommer i "Septuaginta" såsom ren öfversättning af hebreernes *scheol* (se föregående kapitel) och har otvifvelaktigt samma mening, ty i citaten ur gamla testamentet (Apost. 2: 27 och 1 Kor. 15: 55) brukas ordet *hades*. Liksom hos hebreer och greker, förlägger nya testamentet det i jordens inre; och liksom hos greker och romare, kallas äfven i nya testamentet de aflidnes andar (både gudlösas och frommas) "de underjordiska" (Filipp. 2: 10), och detta allt visar oss, att orden *scheol* och *hades* äro liktydiga; och att en uppståndelse från denna plats kommer att ega rum, lära vi af Upp. 20: 13, 14, der det heter att "döden och *hades* gifvo igen sina döda;" vidare att "döden och *hades* blefvo kastade i den brinnande sjön." Jemför äfven Ps. 16: 10, 30: 4; Apost. 2: 27; 1 Kor. 15: 16, 26, 55. Det var i *hades*, som den rike mannen låg (Luk. 16: 23).

Hvilken är nu den man, som tror att den rike mannen var dömd till *evig* pina? Och, äfven med undantag af hvad vi häröfvan lärt oss om *hades*, visar icke mannens sinnesändring oss att agan var en tillrättavisning (se kap. 5) och icke någon hämd eller oändamålsenlig pina? De, som öfversatte den gamla svenska bibeln, visste väl att med *scheol* och *hades* mente man dödsriket eller grafven, men de trängde in sin förut an-

tagna lära i bibeln med att bruka ordet helvete, hvarest ettdera af dessa orden förekom, och endast på de ställen, hvar detta icke kunde passa, öfversatte de dem med "grafven." När ett och samma ord förekommer på flera ställen i originalet, borde det återgifvas med ett och samma ord i svenskan helt igenom, ty hvilken af bibelns läsare har reda på att "alltid" och "aldrig" (se bihanget) ha tanklöst öfversatts ifrån ett och samma ord i grundtexten?

3. *Tartarus* (grek. Tartaroō), namnet på titanernes fängelse, var en mörk, ryslig afgrund, som låg strax under *hades* (se föregående ord); senare blef det benämningen på hela underjorden.

När nu vi med "helvete" mena en plats, dit alla menniskor, som vid dödstillfället finnas vara i ett syndatillstånd, skola beledsagas *efter* den yttersta domen, så inse vi genast oriktigheten af att återgifva ordet *tartaroó* med "helvete" på svenska, ty vi läsa på det enda ställe i skriften (2 Pet. 2: 4); hvar detta ord förekommer, som följer: "Ty om Gud icke skonade änglar, som syndade, utan störtade dem till *tartaroó* åt mörkrets kedjor för att förvaras *till* domen, så skola (versen 9) ock de orättfärdiga straffas och förvaras *till* domens dag."

Således ett förvaringsrum mellan döden och domen, ett mellantillstånd och alldeles olika vårt begrepp om ett helvete. Derföre har man ock i nyare bibelöfversättningar återgifvit ordet med "afgrunden."

Hvar de fel, som förekomma i den svenska bibelöfversättningen äro så tydliga som på detta stället, är det icke svårt att öfvertyga sig derom. Annat förhåller det

sig med det följande ordet, som icke allenast oriktigt öfversatts till "helvete" i vår gamla svenska bibel, utan i brist på ett passande ord bibehållits sålunda i nästan alla nutidens öfversättningar. Detta ord är:

4. *Gehenna* (grek. géenna, förkortning af hebr. *geben-hinnom*, Hinnoms söners dal eller qvidandets söners dal). Detta ord förekommer i nya testamentet på tolf ställen (*hades* elfva och *scheol* i det gamla testamentet sextiofem gånger.)

När vi nu gå för att söka upptäcka detta ords rätta och egentliga mening får jag bedja läsaren lägga noga märke till följande sanningar: (a) att lärde män hafva granskat de oinspirerade judiska skrifter, som upptaga ungefär 600 år, närmast före och efter Kristi tid för att finna rätta uttydningen på ordet *gehenna*; (b) att med "gehenna" eller "ge-hinnom" menas den däld utanför Jerusalem, der afrättade förbrytares lik och sjelfdöda djurs kroppar brändes; (c) att denna däld är omnämnd på tretton olika ställen i gamla testamentet; (d) att det på intet ställe, vare sig i gamla testamentet eller i någon af de oinspirerade judiska skrifterna, menas detsamma som helvete. Fem gånger hänvisas man i gamla testamentet till den sköna Hinnoms barns dal, som låg strax utanför Jerusalems sydvestra vall (Josua 15: 8, bis*; 18: 16, bis; Neh. 11:30); denna dal, som vattnades af bäcken Kidron, var utlagd till en behaglig förlustelseplats med sina småsjöar, fiskdammar, sköna lunder och dylikt, och hvar stadens förnämste män hade byggt sina villor och sommarpalats; konung Salomos palats låg vid den

---

* "Bis," d. ä. två gånger.

sydöstra ändan af denna dal, hvar han plögade sitta med sina många hustrur och frillor och hålla sina musikfester. Sedermera blef denna dæld mycket besudlad, enär hedningarne här läto uppbränna sina barn, ja, till och med judakonungarne Ahas och Manasse läto här på platsen uppbränna sina söner i Molek afgudadyrkan (se 2 Krön. 28: 3, 33: 6). Detta skedde omkring 700 år före Kristi tid. Det var egentligen konung Salomo, som, för att behaga "de utländska qvinnorna," förvandlade denna sköna lustgård till hvad den sedermera blef, genom att här underhålla sitt storartade afgudaskrin, i hvilket egyptiernes och feniciernas grymma och lätt-sinniga ceremonier iakttogos. Jeremia förbannade platsen (Jer. 19). Den fromme konung Josias (640—609 f. Kr.) orenade den, så att ingen skulle sedermera vilja genom denna eld öfverlåta sina barn till afguden Molek (2 Kon. 23: 10). På de återstående fem ställena är det i synnerhet som Gud visar sitt förakt för denna hedniska styggelse (nämligen den, att genom eld uppoffra barnen åt afguden), om hvilken säges, "att han aldrig budit detsamma, nej, det hade icke ens fallit honom i hågen (Jer. 7: 31, 32; 19: 1—15; 32: 35) och det var således inför Gud en styggelse. (e) Att på de tolf ställen i nya testamentet, hvar ordet förekommer, det är vår Herre sjelf, som på alla ställen (med undantag af Jak. 3: 6, en tillfällig omnämning, som icke har det ringaste med ordets historia att skaffa) brukar detta ord, nämligen på sju ställen i Mattei evangelium (5: 22, 29, 30; 10: 28; 18: 9; 23: 15, 33), tre gånger i Marci evangelium (9: 43—47), en gång i Lukas evangelium

(12: 5) och en gång i Jakobs epistel (3: 6), och på intet af dessa ställen säges det vara evigt, och (f) att ordet "gehenna" icke är nämndt en enda gång i de apokryfiska böckerna, och när man dertill finner det vara sanning att ordet icke förekommer i någon af Pauli epistlar, då kan man vara trygg på att det icke finnes någon evig pina i "gehenna" för en enda människa, ty Paulus säger uttryckligen, att han "icke undandragit sig att förkunna eder *allt* Guds råd (Apost. 20: 27).

Oriktigheten af att öfversätta dessa fyra orden (Scheol, Hades, Tartarus och Gehenna) till ett enda ord på svenska är, hoppas jag, tydligt för läsaren, enär han nu sett, hurusom dessa orden hafva olika mening, och att Gehenna och Hades beteckna två olika platser, samt att intetdera betecknar "den ort, till hvilken en större del af människosläktet (enligt det gängse religiösa föreställningssättet) skall transporteras efter den yttersta dagen för att pinas i oändlighet," hvilket är vårt begrepp om helvetet; och därför anse vi det farligt (Upp. 22: 18) att intränga en för Guds ord så främmande idé vid öfversättningen af ofvannämnda ord.

I nyare öfversättningar förekommer icke ordet helvete i gamla testamentet på ett enda ställe, och hvarföre? Jo, emedan det icke fans något sådant på den tiden, eller åtminstone ingen, som skulle dit.

Andra ord finnas äfven, hvars felaktiga öfversättning betydligt ökat denna helvetesläras allt för stora anhängareantal, och vi gå nu att betrakta desamma.

KAPITLET III.

OM OLAM, AION OCH DERMED BESLÄGTADE ORD.

Ordet "aion" i det nya testamentet är en ren öfversättning af det hebreiska ordet "olam," och emedan dessa orden äro liktydiga, så att hvadhelst säges om det ena, tillämpas lika rättmätigt på det andra, skola vi, omvexlande, behandla de två tillsammans.

Olam,* som betyder ålder, tidsrymd, verldsålder, lifstid, eon, m. m., äfven det väsende eller den kraft, som herrskar i en verldsålder, eller ock kärlek dertill, har öfversatts på icke mindre än trettiotre olika vis! Man har fått det att mena "alltid" såväl som "aldrig," "tid" såväl som "evighet" (der ingen tid skall vara mer, Upp. 10: 6), fått det att mena "fordomdags" såväl som "nu," "aldrig mer" såväl som "ännu," och många andra variationer (se bihanget); så förhåller det sig äfven med ordet aion** i nya testamentet, och vi igenfinna det der på tjugu olika vis; än är det öfversatt till "tid" och än till "evighet," än till "aldrig" och än till "evigt," på ett ställe (Hebr. 9: 14) till "Heliga" o. s. v., och slutligen till "alla evigheter" (se bihanget), om det möjligtvis skulle finnas mer än en.

Ehuru många lärde tid efter annan bevisat oriktigheten af att återge orden *olam*, *aion* och *aionios* med "evig," "evinnerlig" o. s. v., synas deras skrifter hafva varit bemängda med så många tekniska uttryck, att all-

---

* Pl. *olamin*.

** Pl. *aiones*.

mänheten haft svårt att fatta eller att kunna inse, huruvida de argument varit sunda, som brukats till att tydliggöra för enhvar att öfversättningen härutinnan är felaktig; därför göres ett försök att med dessa rader gifva allmänheten klara och redliga uttryck, som äfven af de minst begåfvade kunna lätteligen förstås, och skola vi nöja oss med att anföra sådana skriftställen såsom exempel, af hvilka enhvar med egen jämförelse bör kunna finna ordens egentliga betydelse.

Man måste då först lägga på minnet att grekiskan, på hvilket språk nya testamentet är skrivet, icke är så fattig på ord, som absolut mena oändlighet, eller beteckna evig, evighet o. m. s., att en så viktig lära, som den om människans slutliga tillstånd i en kommande värld, skulle behöfva bero på ett enda ord (*aionios*) hvars betydelse har i århundraden varit i dispyt, och hvilket på så många ställen i skriften synes beteckna ett tings *egenskap*, snarare än dess *varaktighet*; så förstod åtminstone Paulus det, "ty de ting, som synas, äro timliga, men de, som icke synas, äro *aionios*" (2 Kor. 4: 18). Således menas *aionios* här osynliga eller andliga ting. Så ock, hvar ordet synes innebära varaktighet, är det brukat om ting, som längesedan tagit slut (se sid. 25, 26, 30).

Skulle den allmänna helvetesläran vara beskrifven i bibeln i tydliga ordalag, eller med ord, om hvars betydelse man icke kan misstaga sig, då skulle vi finna något af följande ord användt till att beteckna pinans oändlighet, nämligen: *ateleytaios*, *aperantos*, *apaystos*, *apeiros*, *aenaos*, *athanatos* m. fl. dylika, som absolut mena evig,

oupphörlig, utan ända, aldrig afslutande o. s. v., men icke ett enda af dessa finnes i skriften, hvar fråga är om människans slutliga belägenhet i en tillkommande verld!

Men, frågar du, kan icke detta sägas äfven om det eviga lifvet? Nej! ty det eviga lifvet är en skänk ifrån den oändligt barmhertige och nådefulle Guden (Rom. 6: 23), om hvilken David sjunger i Ps. 145: 14, 15: "Herren stödjer *alla*, som falla, och uppreser *alla* nedböjda; *allas* ögon vänta efter Dig, och Du gifver dem deras spis i rättan tid." Och vi kunna vara trygga (9:de versen) på, att "Herren är god emot *alla* och förbarmar sig öfver *alla* sina verk." Lifvet är sålunda af Gud, men pinan ådrager man sig sjelf. Lifvet är af den Allsmäktige, men pinan är af de vanmäktige! Ja, mina vänner, "såsom *alla* dö i Adam, så skola ock *alla* i Kristus göras lefvande." En annan omständighet är den, att det säges icke om pinan att den aldrig skall upphöra (undantagandes med de orden *aion, aionios*, som vi allredan sett icke kunna mena "för evigt"), men om de lycksalige säges det (Luk. 20: 36): "De kunna icke mera dö," och åter, "han skall lefva, om han än dör" (Joh. 11: 25). Mången kunde kanhända draga den slutsatsen att straffet är oändligt, från Marci ev. 9: 43—48, der det heter: "Der deras mask icke dör, och elden icke utsläckes;" men de, som kritiskt ransaka skrifterna, vilja finna, först och främst, att Jesus här i liknelsen hemtar orden ur Esaias 66: 24, hvar det helt och hållet talas om jordiska och tillfälliga följder, och icke har något med det tillkommande lifvet att skaffa; derjemte skola de ock finna, att på det förstnämnda stället (Marci

9: 43—48) det ord, som är öfversatt till "helvete," är *gehenna* (se kap. 2), eller den dal utanför Jerusalem, hvilken var full af mask, som födde sig på de förruttnade ämnen, som oupphörligen ditfördes från staden, och hvar en ständig eller "outsläcklig" eld (i detta ords begränsade mening) underhölls (se kap. 4), så att häraf har man intet stöd för den alldeles otroliga läran.

Sedermåra skola vi finna flerfaldiga bevis på att orden *olam* och *aion* icke kunna mena "för evigt;" leta upp t. ex. 2 Moseb. 12: 24, hvar det handlar om att bstryka dörrträden af husen för att undslippa förderfvarens plåga: "derföre håll denna seden för dig och dina barn till evig (grundt. *olam*) tid;" en ceremoni, som tog slut århundraden tillbaka, och idén om dess oändlighet ligger endast i öfversättningen.

I bibelkommissionens nya öfversättning erkännes att ifrågavarande ord icke menar "evig," med att på detta ställe öfversätta det till "all framtid," hvilket är endast den senare delen af "*olam*," som betecknar en (hel) ålder; men vi finna den förra delen af "*olam*" i Josua 24: 2, der ordet är öfversatt till "fortiden."

Men vi återgå till den allmänt antagna gamla öfversättningen för att fortsätta med våra bevis. Slå upp 2 Moseb. 29: 9 och läs: "Och begjorda både Aaron och dem (sönerne) med bälten, och bind hufvorna på dem, att de skola hafva presterskapet till ett evigt sätt" (jmför 2 Moseb. 40: 15; 3 Moseb. 3: 17; 4 Moseb. 18: 8, 19). Likaså om Kalebs besittning af Kanaans land (Josua 14: 9). Hvarken Kaleb eller hans söner äro i besittning af Kanaans land i dag; annu mindre komma

de att besitta det "till evig tid." Det är icke nog med att ordet evig är en oriktig öfversättning af *olam*, utan hela uttrycket "evig tid" är obibliskt, ty med detta uttryck sätter man en osanning i den ängelns mun, som Johannes såg "stå på hafvet och på jorden, upplyfte sin hand emot himmelen och svor vid den, som lefver i åldrars åldrar, ... att ingen tid skall vara mer." (Upp. 10: 5, 6.)

Samma orimlighet förefinnes äfven på följande ställen: Om Salomos tempel (1 Kon. 8: 12, 13); om en slafs tid (5 Moseb. 15: 17; Job 40: 23); om elden på altaret (3 Moseb. 6: 13); om Naamans spitelska (2 Kon. 5: 27). Dessutom se vi ju att dessa uttryck äro endast sinnebilder (Es. 34). Och vidare se vi, att det var språkets egendomlighet att bruka ordet *olam* på sätt som skedt, när i 5 Moseb. 23: 3, 6, är ordet *olam* satt i jembredd med "tionde led," och, fastän det säges i sjetten versen: "Du skall dem hvarken godt eller ära bevisa i alla dina lifsdagar evinnerligen," så finna vi likväl en profetia om ro och fred för just dessa folken (de Ammoniter och Moabiter) i Jeremia 48: 47; 49: 6). Deraf lära vi, att *olam* brukades ofta i begränsad mening.

Detta ords begagnande vid olika sammansättningar är ytterligare bevis på ordets oriktiga öfversättning. Ett af de förnämsta af dessa sammansatta ord är *Leolam va-ed* ("intill åldern och derefter," eller "för all tid och bortom"), som förekommer på icke mindre än sutton olika ställen, t. ex: "Men jag är såsom ett grönt olivträd uti Guds hus; jag förtröstar på Guds nåd "för all tid och bortom." (Ps. 52: 10). (För en lista af dessa

sjutton ställen, se bihanget.) Detta uttryck är i "Septuaginta" öfversatt till "*ep aiona kai epi*," så ock i "Vulgata" till "*in sæculum et ultra*," men på svenska har icke ännu någon noggrann öfversättning företagits. Bibehåller man nu "evigt" såsom öfversättning af "olam," så skulle detta uttryck lyda så här: "för evigt och derefter," hvilket ju är aldeles meningslöst; ty om det finnes något bortom evigheten, då blir evigt icke evigt.

Jag har nu gifvit läsaren både många och ovedersägliga bevis på att eviga pinolärans anhängare icke kunna finna något stöd för sin lära från de ord i skriften, som öfversatts till "evig," "evighet" och "evinnerliga" m. m. sådant.

Med "evighet" mena vi "en rymd, som sträcker sig ifrån det oändligt förflutna till det oändligt kommande," och att bruka detta ord i ren öfversättning från "olam" * och "aion" ** är aldeles oförsvarligt, enär dessa ord ofta förekomma i flertal, såsom t. ex. i Gal. 1: 5; Filip. 4: 20; Upp. 14: 11 och många flera ställen. Hvad mening kan det vara i sådana uttryck som "ifrån evighet till evighet" (Gal. 1: 5 m. fl. ställen) i bibelkommissionens öfversättning? Om *en* evighet icke betecknar "oändlighet," så beteckna två eller två tusen "evigheter" det mycket mindre. Om de, som öfversatte bibeln på svenska, hade följt vår Frälsares exempel och endast gjort en *transliteration* *** på de ställen,

---

* Pl. *olamin*.

** Pl. *aiones*.

*** Transliteration är att öfverflytta något ord ifrån ett språk till ett annat och stafva det med bokstäfver, som tillhöra det språk, hvartill det blifvit öfverflyttadt.

hvar ord förekomma i originalet, hvilka icke hafva något motsvarande på svenska, då hade de i sanning gjort en större välgerning; ty när Jesus i liknelsen (Marci 9: 43—47 m. fl. ställen) talar om “Gebenhinnom” (som dalen hette på hebreiska), så öfversätter han det icke, utan hellre än att återgifva det med något ord, som icke har alldeles samma mening, och af fruktan för att, om Han så gjorde, det tilläffventyrs kunde blifva missförstått, tar han och förgrekiskar detsamma och kallar det “Gehenna”. I det att jag säger: “de hade då gjort än *större* välgerning,” är det min mening att gifva dem heder för det goda, som de verkligen uträttade, den välgerning, de gjorde genom att gifva oss bibeln på ett klingande svenskt språk, hvars klang ännu ej af senare bibelöfversättare öfverträffats!

Nutidens lärde hafva insett nödvändigheten af att införa icke allenast ordet “scheol” ifrån hebreiskan till svenskan samt “hades” och “gehenna” ifrån grekiskan, utan har ersatt en länge känd brist med att öfverföra äfven orden “aion,” “aionios” och “aiones” till svenskan, och man finner dem nu i flera svenska ordböcker och konversationslexika, der de behörigen stafvas “eon,” “eonisk” och “eoner,” af hvilka det sistnämnda är pluralen.

“Eon” betyder således “ålder” (för en fullständigare förklaring, se början af detta kapitel) och “eonisk” “åldern tillhörig” samt “eoner” “åldrar.”

KAPITLET IV.

**OM DEN MASK, SOM EJ DÖR, OCH DEN ELD,
SOM EJ UTSLÄCKES.**

“Och om din hand är dig till förförelse, så hugg henne af; så ock med din fot, eller med ditt öga, om någotdera är dig till förförelse, gör dig af med detsamma; det är dig bättre att ingå i Guds rike lemlytt, än att hela kroppen kastas i *gehenna*, till den outsläckliga elden, der deras mask icke dör och elden icke utsläckes.” Marci 9: 43—48. Såsom jag förut (kap. 3) nämt, voro dessa Herrans ord hemtade ur Esaias 66: 24, hvar det talas endast om jordiska och naturliga följder; så ock här. När Gud hade skapat världen, såg han på allt, som han gjort, och si, det var ganska godt. (1 Moseb. 1: 31). Men när människorna begingo synd, och synden sedermera spreds öfver hela jorden, drogs Gud af förbarmande att sända människan en hjälp — sin egen Son — om hvilken lyckliga tilldragelse vi läsa i Guds ord. Och huru öm denne Jesus var om de sina, lära vi af vår text, som utgör ämnet för betraktande i detta kapitel. “Ty hvilken som gifver eder att dricka en bägare vatten i mitt namn, derföre att I hören Kristus till, sannerligen säger jag eder: han skall icke gå miste om sin lön; och hvilken som förför en enda af dessa små, som tro på mig, honom är det bättre, att en qvarnsten lägges om hans hals och han kastas i hafvet” (Marci 9: 41, 42). Meningen är den, att den, som förför en annan, är ett hinder för frälsningsverket, och det vore bättre att han icke finge fortsätta att draga andra med

sig på den breda vägen. Men denna skarpa näpst har endast tillämpning på kroppen, och här är icke ett enda ord om själens förtappelse (jmför Luk. 9: 56); ty själen hindras icke ifrån att nå sitt mål genom kroppens kastande i hafvet. Så ock, om dina lemmar äro dig till förförelse, skilj dem ifrån dig, ty det är bättre att lefva i fromhet, — ville Han säga, — och försaka ett och annat jordiskt ting, än pågå i synd till dess att hela *kroppen* måtte kastas i *gehenna* (qvidandets dal, se kap. 2), “till den outsläckliga elden, der deras mask icke dör och elden icke utsläcketes.”

Eftersom detta stället i skriften är ett af de s. k. “starka bevisen” för den eviga pinoläran, skola vi låta “skrift tolka skrift” för att med andra skriftställens hjälp söka uppdaga rätta meningen och följa densamma.

Vi äro alla ense om, att den eld, hvarom först och främst är fråga (elden, som ständigt underhölls i *gehenna*, d. ä. i Hinnoms dal), är längesedan utslöcknad. Om du ändå tror, att här är fråga om en outsläcklig eld, så är det nödvändigt att granska skriften för att blifva bekant med dess språkbruk, och blifva förvissad om, att skriften ofta brukar uttryck, som man endast får taga i begränsad mening; så t. ex. 3 Moseb. 6: 12, 13: “Elden på altaret skall brinna och *aldrig* utsläckas” . . . . “Alltid skall elden brinna på altaret och *aldrig* utsläckas.” Josephus, den judiske historieskrifvaren, kallar äfven denna eld, som underhölls på brännofferaltaret, “outsläcklig,” fastän den var allaredan släckt när han skref detta om densamma. Och, emedan den icke ännu brinner, hvarken i Hinnoms dal eller på brännofferalta-

ret, så förstå vi, att med "outsläcklig" menas outsläcklig under den tid, som den är tillstånd att brinna, men icke för evigt. Sammalunda förhåller det sig ock med det stora "svalget" (Luk. 16: 26), som var befästadt i dödsriket (hades) emellan goda och onda människors andar, öfver hvilket ingen kunde komma från någondera sidan; men detta svalg kan icke vara för evigt befäst, ty vi läsa i Uppenbarelseboken (20: 14) att "döden och dödsriket (d. ä. *hades*; gehenna är icke nämndt på ett enda ställe i Uppenbarelseboken) blefvo kastade i den brinnande sjön," och det var efter "hades" hade gifvit upp sina döda, och deraf kunna vi fatta, att "hades" *icke* är ett evigt rike.

Utaf detta uttryck: "der deras mask icke dör, och elden icke utsläcket," hafva några sannerligen försvarslost tillegnat sig stöd för läran om ett evigt straff, och de, som hysa dessa obegripliga idéer, äro så säkra på att med eld här menas naturlig eld, någonting, som verkligt brinner, d. ä. "den naturligen verkande process, hvilken, i och med detsamma som den frambringar ljus och värme från brinnande kroppar, åstadkommer ock deras upplösning," detta är hvad som menas med eld. Andra, återigen, tänka sig en kommande verld full med eld och svafvel, men tro att elden här förlorar en af sina egenskaper, nämligen att upplösa de brinnande varelserna, "den bränner allt, men ingenting förtär;" men de, som så tänka, hafva att lära sig, att när eld förlorar en af sina egenskaper, är den icke längre *eld*, ej heller något annat, ännu känt, element.

Men hvarför icke också tänka sig en kommande

verld full med mask? Det talas ju i liknelsen om mask lika mycket som om eld. Om vi erinra oss, hvad som menas med mask, nämligen "små djur, som antingen kräla sig fram med magen eller ock med små korta fötter," så skola vi snart se, hvarför man vämjes vid att tänka sig en verld full med mask. Och härutinnan märka vi allt för väl huru lätt människan har för att bruka sådana uttryck (eller del af uttryck), som skola kunna understödja hennes förut fattade lära.

Orimligheten af att bruka orden "der deras mask icke dör, och elden icke släckes" till stöd för den för Guds barn så förhatliga läran om eviga qval för den stora mängden, vill, vid aldrig så liten eftertanke, blifva klar för hvar och en; ty antingen mente vår Frälsare, när han talar om masken och elden, de verkliga maskarne och den naturliga elden, som ständigt underhölls i Hinnoms dal, om hvilka han vid detta tillfälle egentligen talar, eller ock någonting likartadt, någon andlig disciplin, andlig aga, någonting, som i andeverlden skall åstadkomma hvad verklig mask och verklig eld göra i den naturliga verlden.

Låtom oss gå ut i verlden för att fråga efter, för att få reda på, hvad elden och masken egentligen hafva att förätta, så skola vi finna, att maskarnes förrättning är att hindra förruttnelse (fastän det synes som om de tillskyndade densamma), de föda sig på de skadliga tingen, som annars skulle blifva smittosamma; de suga i sig det som håller på att ruttna, och förvandla detsamma i sin egen lefvande och helsosamma organism. Elden, återigen, förtär den döda och skadliga materien och lemnar

blott askan qvar (som många påstå vara bästa gödseln för en ny skörd), förvandlande allting annat till högre, men osynliga kroppar. Att bortföra de saker från jorden, som äro skadliga, smittosamma eller annars odugliga, och förvandla dem till friska och helsosamma kroppar är således både eldens och maskarnes funktioner i den naturliga verlden.

Hvad kan då dessas moraliska analog vara annat än en själars luttring i en kommande verld, hvar de komma under en disciplin så sträng, så genomträngande, att den skall fränkilja och förstöra allt, som är skämdt och förderfvande, göra det skadliga oskadligt och utveckla verkligt lif från sjelfva dödens svalg. Och detta är en process, som alla komma att undergå, "ty hvar och en måste saltas med eld." Marci 9: 49.

KAPITLET V.

OM STRAFFETS ORSAK OCH VERKAN.

En ordagrann öfversättning af Mat. 25: 46 lyder som följer: "Och dessa skola gå bort till eonisk * aga, men de rättfärdiga till eoniskt * lif."

Ordet i grundtexten som här är öfversatt till aga, är *kolasis*, och det, som öfversatts till eonisk, är *aionios*; dessa två ord äro de, som spela hufvudrolerna i läran om den eviga pinan, och att så är förhållandet är i sanning märkvärdigt. Vi hafva allarēdan gjort oss förvissade om hvad ordet *aionios* menar (se kap. 1 och 3), och nu återstår att lära oss allt hvad vi kunna om ordet *kolasis*.

---

* Åldern tillhörig, eller, förordnad under evangelie-åldern.

som oriktigt blifvit öfversatt till "pina" i den gamla bibeln.

Det grekiska uttrycket "kolasis" kommer af *kolazó*, som betyder kring-skära, stympa, afhugga, qvista (t. ex. träd), så ock näpsa, tillrättavisa, hämma, tygla, förebrå och hålla tillbaka; af dessa många ord skall läsaren lätt kunna finna hvad "kolasis" egentligen innebär.

Ett annat grekiskt ord, som öfversatts till pina m. m., är "timoriō," som förekommer på två ställen (Ap. Ger. 22: 5; 26: 11), och ett deraf härleadt ord "timoria" (Heb. 10: 29), men detta ord får alls icke förvexlas med "kolazō," ty emellan dem är lika stor åtskilnad som mellan det goda och det onda, enär det senare betecknar Herrens aga och det förra har endast afseende på (oomvända) människors hämd (se hur Paulus brukar ordet, Ap. Ger. 26: 11). Den store grekiske filosofen Aristoteles (född 384, död 322 f. Kr.), hvilken i intellektuelt hänseende var en mycket märkvärdig man, har vid utläggningen af "kolazō" och "timoriō" gifvit oss dessa ordens mening sålunda: "kolazō" utmärker en tuktan till den tuktades förbättring, medan "timoriō" betecknar hämd, pina.

Ordet "aga" på svenska har följaktligen samma mening som grekiska uttrycket "kolasis," och i likhet med detsamma brukas äfven aga om träd; och hvad hafva vi då att lära af detta ords bruk i vår text (Mat. 25: 46) eller hvarför agar man träd? Jo, man kring-skär, stympar eller afhugger ju de döde eller döende grenarne, på det att trädet skall befrias från desamme

och derigenom kunna bära mera och bättre frukt. "O hvilket djup af rikedom, visdom och kunskap hos Gud! Huru outgrundliga äro icke hans domar, och huru outransakliga hans vägar!" (Rom. 11: 33.) Men hela satsen Mat. 25: 31—46 är om hedningarnes dom, om hvilken Hesekiel profeterar i det trettiofjerde kapitlet. Det var icke en dom öfver de döde, utan de lefvande. Här var icke fråga om de hade lefvat i tron på sin Frälsare, och så dött i ett nådens tillstånd, icke heller om de hade förkastat den Helige Andes verkningar, och så afsomnat i ett syndatillstånd. Nej, här var ett samlande af de olika hedniska nationerna (enligt Keil, Olshausen och Greswell m. fl.) till att stå till svars för sina handlingar: "Inför Honom skola församlas alla folkslag (grek. "pas ethnos," alla nationer, icke hvarje person), och han skall skilja dem åt, den ene (nationen) ifrån de andre, såsom en herde skiljer fåren ifrån (eriphos) "kiden," och fåren skall han ställa på sin högra (den bästa) sida, och (eriphon) "killingarne" på den venstra (näst den bästa). Och hvad var orsaken till detta folkslagens framkallande till belöning och till aga vid Kristi ininnande? Jo, af den orsak att den ene nationen beviste Guds folk välgerningar, de hade sett till den hungrige, den törstige, den husville, den nakne och den annars nödstälde, medan den andre hade uraktlåtit allt detta.

De, som gjort de goda gerningarne blefvo nu delaktiga af det lif, som bjöds under evangelie-aldern, de skulle blifva Guds barn (Joh. 17: 3). Och detta vederfors hedningarne, icke så mycket för dessa välgerningars skull, som så mycket mer för Israels otros skull för

att väcka dem till ifver (Rom. 11: 11). De, återigen, som uraktlåtit att bevisa dessa barmhertighets välgeringar, skola då lida evangelie-ålderns aga, som Herren vill att de skola underkasta sig, och af hviken alla måste först göras delaktige, innan de kunna erfara någon sinnesändring, "ty Gud agar hvar och en son, som han upptager." Det var således en del hedningar, enligt denna liknelse, som icke voro berättigade till det lifvet, som är i Guds Son. "Alltså finnes ock i denna tiden en qvarlefva (både af judar och hedningar) enligt utkorelsen af nåd" (Rom. 11: 5); efter evangelium äro de fiender för Israels skull; men detta egendomsfolk blifver icke frälst förrän alla hedningar inkommit — "ty förhårdelse har endels träffat Israel till dess hedningarnes *fullhet* har ingått, och så skall *hela* Israel varda frälst." "Ty om deras förkastelse är världens försoning, hvad skall då deras upptagande blifva annat än lif ifrån de döda?" Så skrifver Paulus, hedningarnes apostel, och emedan han icke vill att vi skola vara okunnige om denna hemlighet, skola vi läsa Romarebrevets elfte kapitel, och skola aldrig mera tänka oss någon orättfärdighet hos Gud, utan skola då skatta dem lyckliga, som Herren har nog omsorg om till att tillrättavisa. (Job. 5: 17; Ps. 94: 12.)

Jesus Kristus, världens Frälsare, synes ursprungligen hafva varitsänd endast till de borttappade fåren af Israels hus (Mat. 15: 24); han bjöd äfven sina tolf apostlar att icke gå bort på hedningarnes väg, utan "gå hellre till de förlorade fåren af Israels hus" (Mat. 10: 5, 6). Men Paulus blef i sinom tid sänd till hednin-

garne och bar till dem det glada budskapet om deras frälsning och sättet hvarpå detta skulle gå till väga, och huru Gud ville bete sig mot dem som mot sina äkta söner (judafolket), sägande: "Min son, förakta icke Herrens tuktan, och gif dig icke heller öfver, då du bestraffas af honom, ty den Herren älskar, den agar han, och han gisslar hvar och en son, som han upptager." (Heb. 12: 5, 6.)

Vi hafva nu återställt rätta meningen af uttrycket *aionian kolasis* och i och med detsamma funnit liknelsens uttydelse, samt att det förhåller sig på samma princip med Herrens aga som med föräldrars till sina barn. "Vi hade våra köttsliga fäder, som agade oss, och för dem hade vi försyn, skola vi då icke mycket mera vara andarnes fader underdånige, att vi må lefva? Ty de förra agade oss i några få dagar efter som dem godt syntes, men denne till det som är *nyttigt*, på det att vi må få del af hans helighet." (Heb. 12: 9, 10.) Detta är orsaken till Herrens aga, icke att vi måtte få eviga qual eller en evig pina af den fasligaste intensitet, som mången med synnerlig sjelfbelåtenhet vill tolka det till, utan "att vi måtte få del af hans helighet." Detta är ju någonting helt annat än den teori, som många hållit, och som i århundraden af hårdhjärtade teologer öfverhopats folken, tvärt emot Guds ljus; och som har gifvit oss anledning att utropa: "De hafva tagit bort min Herre, och vi veta icke hvar de hafva lagt honom." (Joh. 20: 13.)

När vi nu icke finna, hvarken i skriften eller annorstädes, några bevis på att människans lott blifver oför-

änderligen besegrad vid dödstillfället, kunna vi tryggt skaka af oss denna gruffiga inbillningens afskyvärda mara och tacka Gud för att de menniskor äro så få, som utaf hjärtat kunna lära att Motståndaren kommer att föra de flesta menniskor till ett pinorum, hvar de skola pinas i evighet. En sådan lära måste i sanning verka hjärtesorger hos alla rättänkande menniskor; ty hjärtat blir sorgset och sjuknar vid blotta tanken derpå, och det var endast genom allmän okunnighet och falsk teologi, som det var möjligt för någon att intränga en sådan lära bland de olika samhällsklasserna, en lära, som så gnager sig in på sjelfva hjärtrötterna af både själs- och kroppskrafter.

De, som tagit i betraktande den skada och den orätt Guds rike lidit i så många verldsåldrar af dess prester och s. k. skriftlärd, undra alls icke på, att nutidens ädla och godhjärtade personer sträfva med sådan ifver emot den mest fasaväckande af alla dogmer, med hvilka menniskor sökt att förvränga den gudomliga styrelsens rättfärdighet och fördunkla den gudomliga kärlekens härlighet. Många hafva i årtal vittnat emot den eviga pinoläran, såsom varande icke allenast hemsk och afskyväckande i sig sjelf, utan äfven grundligen vanhedrande för Guds kärlek och rättfärdighet; men vi hafva varit såsom "en ropandes röst i öknen" emot de grymma lärare, som i all sin eklesiastiska höghet sökt göra vår himmelske Fader till en tyrannisk vredens och hämdens Gud, som öfverlätet största delen af folken åt Motståndaren till att pinas. Vi böra icke tröttna på att gå till skriften för att af henne lära huru vi skola förhålla oss med af-

seende på ifrågavarande lära, låtom oss gå till hedningarnes apostel — eftersom han säger sig hafva förkunnat oss *hela* Guds rådslut (se kap. 2) — och skola då betrakta de ställen, hvar han talar om sådana ämnen, hvori han ovilkorligen skulle nämna om evig pina för de orättfärdige, om så vore Guds vilja, enär han talar om ett lif, som vi veta vara evigt (Luk. 20: 35) för de rättfärdige. Så finna vi t. ex. i Rom. 2: 7, 8: “nämligen eoniskt * lif åt dem, som med tålmod i god gerning söka härlighet och ära och oförgänglighet; men öfver dem, som äro partisinnade och icke lyda sanningen, utan orättfärdigheten, komma vrede och förtörnelse” (icke evig pina); så ock i 5 kap. 21 versen: “på det att, liksom synden herskat medelst döden (icke evig pina), så skulle ock nåden herska genom rättfärdighet till eoniskt * lif genom Jesus Kristus, vår Herre.” Och i 6 kap. 23 versen: “Ty syndens lön är döden (icke evig pina), men Guds gåfva är ett eoniskt * lif.” Jemför äfven Gal. 5: 21, 6: 8; Filipp. 3: 18, 19. På dessa ställen är fråga om evigt lif, men icke ett ord om evig pina i “allt Guds råd.” Icke lönar det mödan heller att tro, att det var endast ett tillfälligt utelemnande å Pauli sida af läran om en evig pina för den stora mängden. Nej, mina vänner, skriften var icke skriven på måfå, utan hade Paulus varit uppfostrad i denna lära, hade vi allt haft den i ofvannämnda skriftställen på det eftertryckligaste beskrifven.

---

* Evangelie-Åldern tillhörig. Se början af detta kapitel.

KAPITLET VI.

**OM DEN EVIGA PINOLÄRANS BETÄNKLIGA
FÖLJDER.**

Vi hafva på föregående sidor (sid. 9, 14) sett, att med den allmänna läran menas det omdömet, "att, om en människa dör medan hon är i sitt syndatillstånd, vid hvad ålder som helst och under hvilka ofördelaktiga omständigheter det än må vara, blifver hennes lott vid dödstillfället oföränderligen besegrad, och, emedan hon icke här kunnat tro på sin Herre och Frälsare, hon då blir hopplöst öfverlemnad till att få del af en aldrig upphörande dödskamp, midt uti alla möjliga plågor, de förskräckligaste, som inbillningskraften kunnat upptänka; så att när vi tänka på dessa människors tillstånd i en kommande verld, vi då må föreställa oss "ett stort fängelse, hvori oräkneliga människosjälar vrida sig i värk och vända för evigt, plågandes i en eld, som aldrig skall upphöra."

Man behöfver blott genomögna den lektyr, som årligen utkommer, skåda de bilder, som framställas för en hvar i de många s. k. religiösa böcker för att blifva förvissad om, att detta är verkligen kristenhetens allmänt antagna tro och lära.

Men vi kunna icke annat än tänka att människornas hjärtan äro mycket ömmare än deras lärosatser, och det är endast när människan döfvar de tankar, som röra sig i hennes inre, och när hon ser bort ifrån Gud, förringar Kristi frälsningsverk samt glömmar bort att Gud är kärleken som det är möjligt att tillskapa en så gräslig lära,

som den ofvan beskrifna, och när den så utgår som en bitter dunst från de låga och kärlekslösa begreppens förgiftade smältdegel, är det som vi se den i all sin odrägliga hemskhet; men den onda beredvillighet, med hvilken somliga gladligen antaga att de lefva midt ibland milliontals menniskor, som äro dömda till oupphörliga kval på en plats, som brinner med eld och svafvel, är nog till att gifva afsmak för all slags religion, som är gängse i våra dagar. Att säga att människosjälen är odödlig, men att Gud endast här i tiden utöfvar sitt inflytande på densamme, är ju att tillstå att Guds kärlek, som är i Jesus Kristus, är den enda kraft i verlden, som döden kan helt och hållet förlama, och det antagandet, att den gudomliga kärleken icke fortsätter äfven efter människornas lekamliga död att vinna själar, utan att döden för evigt förlamar densamme, är ju att strida mot hela bibelns innehåll; enär Kristus är den starkare, och han kom "icke till att förderfva själar, utan för att frälsa dem" (Luk. 9: 56), och hvad beträffar dödens håll på människans själ, skall den snart släppa taget, ty *den* skall tillintetgöras, som hade döden i sitt våld, det är djefvulen (Heb. 2: 14); sammalunda ock döden, såsom varande den sista fienden, skall tillintetgöras (1 Kor. 15: 26). När nu djefvulen tillintetgjorts och döden förlorat sitt sista styng, då är "allt fullkomnadt."

Den allmänna läran kan i sanning icke längre hysas af någon menniska sedan hon en gång har blifvit upplyst och smakat den himmelska gåfvan och blifvit delaktig af den Helige Ande, och gjorts förvissad om, att Gud är en Fader öfver allt det, som heter fader, i him-

melen eller på jorden.” Ty att hålla denna lära är att drifva gäck med Guds ord och göra Honom osannfärdig, som säger: “Skulle väl en qvinna förgäta sitt dibarn, så att hon icke förbarmade sig öfver sitt lifs son? Ja, om än hon förgäte honom, skall jag icke förgäta dig” (Es. 49: 15). Än vidare, den sänker menniskan i det djupaste obarmhertighetstillstånd, ja, det har gått så långt med dem, som hålla denna lära, att de icke ens kunnat umgås med dem af sina medarfvingar, som hysa andra åsigter, hvilka, rörde af medlidande, bedja dem tänka ädlare ting om Gud; som älska sin Gud — icke för det att man håller honom såsom “en stark hämnare,” som kommer att hämnas på dem, som man här icke kan komma öfverens med, — utan för det att Han är älskvärd; för det att Han uppehåller, beskärmar och försörjer folken; och för det att Han är så god emot alla och förbarmar sig öfver allt sitt verk. Vi förnimma en betydlig skilnad i sinnelag emellan bibelns representanter å ena sidan och den eviga pinolärans advokater å den andra; läs lutherska kyrkans eller metodistkyrkans skrifter, läs Jonathan Edwards, läs Spurgeons eller ock Moodys predikningar; för att icke göra obehöflig anstöt, och af barmhertighet till dem, vill jag icke nedsvärta denna sida med citater från deras skrifter, utan skall endast påpeka den kontrast, som man varseblifver mellan ifrågavarande skrifter och bibeln; se t. ex. 2 Moseb. 32: 31, 32: “Och Mose gick åter till Herren och sade: Ack, detta folk har begått en stor synd, när de hafva gjort åt sig en gud af guld; men förlåt dem nu deras synd! *I annat fall stryk ut mig ur din bok, som*

du har skrivit.” Detta var att “älska sin nästa såsom sig sjelf,” och denna handling utvisade ett rätt kristligt sinnelag. Detsamma finna vi ock hos Paulus, der han säger: “*Jag önskade att jag sjelf vore åsidosatt ifrån Kristus för mina bröders skull, som äro mina anförvandter efter köttet*” (Rom. 9: 3), eller, när hans följeslagare hade öfvergifvit honom vid ett tillfälle då han bäst behöfde deras hjälp, “*Må det icke tillräknas dem*” (2 Tim. 4: 16). Och hvad säger Mästaren sjelf? “Fader förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra” (Luk. 23: 34). Detta är vår Frälsares egna ord och var sagdt om de *största* brottslingar, som någonsin lefvat. Här är *icke ett enda* ord om evig pina, icke så mycket som en vink om den mask, som icke dör, eller om en outsläcklig eld för de gröfsta brottslingar en gång. Det var icke att Gud uti sitt eviga råd beslutat, “att han vill förhärda, förkasta och i *evig* fördömmelse störta dem, som genom ordet äro (blifva) kallade, men förkasta det och stå emot den Helige Ande, hvilken genom ordet vill vara kraftig och verkande i dem, och således framhärda uti sin hårdnackenhets” (Concordia Pia, sid. 626), utan ett “Fader förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra.” Eviga pinoläran var således okänd för Moses, okänd för apostelen Paulus och okänd för vår Frälsare sjelf. Dessa Guds menniskor lära oss i stället att bortlägga all obarmhertighet, all idiopati och öfva barmhertighet, öfva sympati mot alla menniskor, och då skall tron på en evig pina för “den stora mängden” snart försvinna. Då skola vi icke kunna tro annat än att den kärlek, som ledde Fadren att återlösa världen, och det på en så oändlig bekostnad,

skall pågå att verka på människors själar, så länge det finnes något af synden åstadkommet lidande, som kan nå den gudomliga medlidsamheten eller utöfva sitt ljufviga inflytande på desamme, så länge det ännu finnes någon förlorad son eller dotter, som äro borta från fadershuset.

Är nu detta Guds sinnelag emot den fallna världen och är det så att "Han vill ingen syndares död," och vill Gud "att *alla* människor skola blifva frälsta och komma till sanningens kunskap" (1 Tim. 2: 3), då är det dåraktigt att påstå att den Allsmåktige icke förmår ställa det som Han vill.

Och nu, medan vi nödgats tränga oss ut ur denna läras mörka moln, se vi med en rysning tillbaka och fråga oss sjelfve, huru det kunde vara möjligt för kristne att tro detta, huru man kunnat beskrifva sådana hemskheter till Kristi regeringssystem, Han, som på Golgata gifvit oss Sin kärleks fulla mått? Huru kunde det någonsin ha predikats såsom ett grunddrag af rikets evangelium till menskligheten? Men, märk noga, vi slippa icke undan med dessa två frågor; bakom dessa stöta vi på en annan, långt mörkare fråga, nämligen: När nu den kristna världen har trott denna lära fullt och fast i så många verldsåldrar, är det då att undra på att kristenheten är så föga lik Guds rike? Med aldrig så liten kännedom om den alimänna lärans betydelse, undra vi icke på, att dess anhängare äro så föga like Guds barn. Ty en af de första, såväl som hiskeligaste följderna af denna läras anammande är, att en person då förlorat det innerliga af den kärlek, som annars binder föräldrar,

maka, barn och vänner, så att han kan, eller, rättare, tror att han kan säga, utan att det kommer honom något vid: "Jag vet att min mor icke ar frälst," eller "jag vet att min far är i helvete," och dylikt om dem man här hållit dyre och käre, om de icke anammat vår Frälsare här i tiden, och sådana ting äro i sanning att beklaga. Det höfves alla kristne, d. ä. alla, som dela Kristi böjelse och tänkesätt, att bruka alla lofliga medel för att påskynda arbetet till ett hämmande af en vidare spridning af denna Gud hädande lära, ty för oss vore ett sådant tillstånd hjärtfrätande.

Låtom oss påminna hvarandra om Kristi sinnelag, så väl uttryckt i dessa Gudi behagliga ord: "Fader förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra," och kämpa på detta fält emot det onda, så komma sannolikt icke många år att förflyta förrän det fäste i människornas hjärtan, som genom detta skadliga anti-evangelium gått förloradt, blifver segerrikt återvunnet af Kristi evangelium. I Guds ords olika hufvudsatser finnes godt utrymme för vårt språks allra vackraste orgeluttryck, och, emedan de bära de välkomna budskapen om folkens återupprättelse, borde de komma ljudande genom denna världens katedraler och finna genklang i de många millioner klappande människohjärtan. Allt tänkande på orätt, ja, äfven på allt, som för oss synes vara orätt i Guds regeringssätt, skulle helt och hållet försvinna, om vi bara ville noga komma ihåg, att allehanda eftergifter, som kärleken kan åstadkomma, blifva beviljade, och ingenting annat kommer att förväntas af någon än som billigt kunnat fordras från de omständigheter, ibland hvilka densamme placerats.

KAPITLET VII.

**OM ADAMS FALL OCH KRISTI ÅTERUPP-
RÄTTELSE, ELLER “ÄRO DE FÅ, SOM
BLIFVA FRÄLSTE?”**

Den förste Adam bringade genom sin olydnad alla människor på fall, och ofantligt stor har denna skada befunnits vara; hvem kan beräkna den i dess fulla vidd? Men ingen af syndens följder — hvarken döden eller den, som har döden i sitt våld, — har förmått att lös-slita människorna från deras Skapare, utan så stor skadan var, så stor och vidt omfattande var ock återupp-rättelsen. Och emedan Kristi verk innefattade lika mycket som Adams fall, “både de, som i himmelen, på jorden och i underjorden äro,” kallas han i skriften “den andre Adam.” Syndens följder höllo nämligen på att taga djupare rot i människornas hjärtan än människo-makt kunde hindra (ändock man med ett bättre lefverne kunde dem mycket mildra), därför nödgades en medlid-sam och vis Allmakt komma människan till hjälp. Att Gud lider med oss i vår sorgliga belägenhet är icke svårt att af bibeln inse, och vore det icke så, voro vi allaredan hopplöst förlorade; men “hos Herren vår Gud är barm-hertighet och förlåtelse” (och detta är oundgängligt för vår frälsning), “ty vi hafva varit gensträfvige emot Herren och icke lydt Herrens, vår Guds röst att vandra i hans lagar, hvilka han förelagt oss genom sina tjenare profeterne.” (Dan. 9: 9.) Ordet, som i denna text öf-versatts med barmhertighet, är det hebreiska ordet *ra-chamim*, som betyder “inelfvornas dragande till medli-

dande.” David sjunger om denna Guds barmhertighet sålunda: “Nådig och barmhertig är Herren, långmodig och stor i nåd. Herren är god emot alla, och förbarmar sig öfver alla sina verk.” (Ps. 145: 8, 9.) Derom var ock Jeremia förvissad, när han säger: “Herrens nåd är det, att det icke är ute med oss, enär det icke är slut med hans barmhertighet” (*rachamim*, Jer. Klag. 3: 22).

Och denna medömkan har Herren bevisat oss flerfaldiga gånger, deribland värderikast när “Han dref ut menniskan och tillsatte keruber (de andra i ordningen i den öfverjordiska hierarkin; seraferne äro de förste) att uppehålla sig öster om lustgården Eden, samt ett svärd, som svänger blixtrande om för att bevaka vägen till lifvets träd.” (1 Moseb. 3: 24.) Vägen till lifvets träd är således förstängd, och “menniskan kan intet taga, utan det varder henne gifvet af himmelen.” Hon förlorade det eviga lifvet i syndafallet, men genom Jesus Kristus blifver det skänkt henne, så snart hon ändrar sitt sinne och emottager detsamma. Detta var det beslut, som Gud i sitt allvisa råd fattade, nämligen att hindra människorna ifrån att taga af lifvets träd, gifva dem döden, syndens lön, och så när de då blifva varse huru vanmäktiga de äro, ombesörja deras återställelse och genast gifva dem det löftet: “Jag skall sätta fiendskap emellan dig och qvinnan och emellan din säd och hennes säd. Denne skall söndertrampa ditt hufvud, och du skall stinga honom i hans häl.” (1 Moseb. 3: 15.) Ovedersägliga bevis emot den eviga pinoläran! Ty hade det varit Guds vilja att menniskan skulle pågått i förderfvet evinnerligen, hade han icke afstängt vägen

till lifvets träd, utan låtit människorna taga deraf och utstå följderna af sin olydnad. Kunna vi icke här se Guds styrelse i människornas affärer? Finnes det ännu någon, som tror, att den vanmäktiga människan skall kunna kasta sig utur Guds tillsyn? Människan missbrukade sin fria vilja, bröt emot Guds bud, föll i synd och förlorade sin odödlighet, och kan derefter icke sjelf skaffa sig evigt lif, hvarken saligt eller osaligt. Men hon kan ställa sig i ett sådant tillstånd, att det varder henne tillskänkt af Gud, "som allena har odödlighet" (Tim. 6: 16), och detta sker endast genom sinnesändring och omvändelse till Honom. Ju djupare hon sjunker i synd och elände, desto mera genomträngande blifver disciplinen, när människan slutligen bringas till ett halt! Och såsom hon låg under försynens ledning i paradiset, äfven efter det hon fallit i synd, så befinner hon sig ännu i dag under Hans tillsyn; och såsom Han i paradiset lät dem förstå, att "hit skall du gå, och icke vidare" (Job 38: 11), så har Han ock lofvat att låta det gamla förfaras. "Se, jag gör allting nytt" (Upp. 2: 15). Men icke nog härmed. Han hade ock i sin allvishet medel till att fullborda sitt uppsåt, och var icke sen när tiden var inne att gifva den lydige och troende Abraham löftet om den fallna världens återupprättelse; en återupprättelse, som skulle innesluta hela skapelsen, ty Adams och Evas fall sträcker sig icke allenast till de få, utan jemväl till hela den stora mängden, som utgör människoslägtet, "de många." Dock är det icke så med nådegåfvan som med öfverträdelsen (enär den senare är mindre välkommen), "ty om genom den enes öfverträdelse de många

dogo, så har Guds nåd och gåfvan *mycket mer* öfverflödat till de många genom den ena människans Jesu Kristi nåd.” “Såsom nu derföre genom en öfverträdelse fördömelse kom öfver *alla* människor, så har ock genom en rättfärdighet lifvet berättigats *alla* människor.” (Rom. 5: 15, 18.)

När löftet om världens frälsning gafs åt Abraham, gjordes ingen åtskilnad på folkslag, huru djupt sjunkna de än voro, ty det lyder sålunda: “I din säd skola alla familjer på jorden välsignade varda.” (1 Moseb. 26: 4.) Huru vidtomfattande det var meningen att detta löfte skulle sträcka sig, lära vi af de två störste kristne apostlar. När Petrus stod i Jerusalems tempel och talade till den stora massan, som der hade församlat sig utaf “hvarje nation under himmelen” för att fira de högtidsdagar, som följde strax efter Kristi död, sade han till dem (Ap. Ger. 3: 25, 26): “I ären profeternes söner, och söner till det förbund, som Gud upprättade med våra fäder, sägande till Abraham: Och i din säd skola alla familjer på jorden blifva välsignade. Till eder först har Gud, sedan han uppväckt sin son Jesus, sändt Honom till att välsigna eder, med att vända hvar och en af eder bort ifrån sina onda vägar.”

Detta var således den välsignelse, som var utlofvad till “alla familjer på jorden.” Frälsning kom först till Judarne genom Honom, som var på en gång Abrahams säd och Guds son. Men sjelfva ordet “först” innebär att den skulle äfven sträcka sig längre, nämligen till hedningarne. Och hvad Petrus här förklarar, det un-

derstöder ock Paulus, i det att han i Galaterbrevet förklarar på det eftertryckligaste, att (3: 8) "emedan skriften förutsåg, att det är genom tro, som Gud gör hedningarne rättfärdige, så förkunnade hon Abraham i förväg detta glädjande budskap: 'I dig skola alla nationer varda välsignade.'" Begge desse helige apostlar sågo sålunda — och lära oss att se — Gudomens föresats att återställa människorna till sitt första stånd, uppenbarad i löftet, som gafs åt Abraham, nämligen att bringa folken till rätta genom Hans Sons evangelium, och begge bekräfta att denna föresats sträcker sig till "alla familjer på jorden," ehuru väl den ene tillskrifver den hufvudsakligast till Judäfolket, medan den andre gör det till de hedniska nationerna. Vår Frälsare framhöll så ofta svårigheten af att vandra på dygdens smala väg, att någon synes hafva dragit den slutsatsen, att kanhända de endast äro få, som till slut blifva lycklige, så när Jesus en dag var på väg till Jerusalem (Luk. 13: 23, 24), kom en fram till honom med denna viktiga fråga: "Herre, äro de få, som blifva frälsta?"* Förutsatt nu att det vore så; antag nu — som så många teologer i tusental af år hafva lärt — att de flesta människor varda i deras kommande belägenhet för evigt förlorade, och blifva aldrig frälsta ifrån det onda — skulle icke vår Frälsare hafva sagt så? Skulle — menar du — vår Frälsare då svarat såsom Han gjorde? Skulle icke svaret på frågan blifvit ja, hade det verkligen förhållit sig så, och varit så nödvändigt till människors frälsning, som somliga velat påstå? Om nu svaret bort vara bejakande i stället för hvad det blef, hade det då icke va-

* Ordagrannat: "Herre, äro de få, som äro på väg till salighet?"

rit både hjärtlöst och ovänligt, och jemväl till stor skada, att fördölja rätta förhållandet? Men hvad var den gudomliga vishetens svar? Var det en tyrannisk eld och svafvelpina för mer än billioner år för de flesta af oss? Nej, utan en vägran att svara på en sådan fråga till den som frågte. O hvilken sträng varning till den frågande! Det var ett pekande på den trånga porten, den smala vägen, på hvilken allena vi kunna ingå i Guds rike. I denna jämmerdal är det endast få, som finna denna väg, men förrän människan funnit den kan hon icke ingå i Guds rike. Men här är icke ett enda ord om en oåterkallelig dom till evig pina, icke ett ord om att alla, som vandra på denna breda väg, ovilkorligen fortsätta på densamma till dess de ernå en sådan pina. Och, hemta vi icke lika stora sanningar af hvad skriften icke säger, som af hvad den säger? Ty af hvad som står der, förstå vi äfven motsatsen.

Men om vi mycket längta efter och gerna vilja hafva svar på vår fråga: "Huru skall det tillgå till sist?" eller hvad blifver människans lott i en kommande verld? så tänker jag vi kunna finna det hos Esaias (43: 5, 6): "Frukta icke, ty Jag är med dig, Jag skall föra din säd ifrån öster, och vill församla dig ifrån vester; Jag skall säga till norden: 'Gif efter,' och till södern: 'Håll icke tillbaka; fören in mina söner fjerran ifrån, och mina döttrar ifrån jordens ända.'" Eller i Johannis klara och ljuffiga syn (Uppenb. 7: 9)- "Jag skådade och se, en stor skara, som ingen människa kunde räkna, af hvarje stam, släktskap, tungösmål och nation stodo inför Lammet och inför tronen, klädda i hvita fotsida kläder och

med palmer i händerna.” Eller från vår Frälsares försäkran: “I min faders hus äro många boningar.” Men det egentliga i svaret var likväl det, att “människans öde ligger allenast i Hans hand, som skapat henne, och icke hos dig; sköt du bara om att du går igenom den trånga porten.” Det är i denna anda som jag talar till mina läsare, ty jag håller det för en hädelse mot Gud att lära, att det är endast genom fruktan för evigt straff som människan kan komma till att älska och ära sin Gud. Att Gud straffar de människor, som bryta mot Hans bud och befallning, är ett af de starkaste bevisen på, att Han älskar oss och icke låter oss förfaras (kap. 5). Mången tror, att *de* undslippa straff helt och hållet, hvilka synbarligen undslippa det här; andra återigen (universalisterne) lära, att både synd och straff tillhöra uteslutande detta lifvet, och att människorna i ett kommande tillstånd hvarken kunna synda eller undfå straff. Ja, det torde hända att detta var Skaparens plan; men bibeln lär oss, att synden tagit ett djupare rotfäste och, emedan vi ofta se människor dö utan tro på sin Gud och på sin Frälsare och således före dödstillfället ej undergått den sinnesförändring, som gör att hon längtar efter det himmelska, så veta vi med bestämdhet, att hon ej går sin Frälsare till mötes, “ty utan tro är det omöjligt att vara täck inför Gud;” och i Hans rike “skall intet orent inkomma, och ingen, som gör styggelse eller talar osanning (Uppenb. 21: 27): “Vi skola alla få efter som vi handlat medan vi lefde, ehvad det är godt eller ondt.” Den stora skaran “af dem, som sofva under jordens stoft skola uppvakna, somliga till ett

eoniskt* lif och somliga till eoniskt* försmädelse och blygd.” (Dan. 12: 2.) Eoniskt lif (se kap. 1, 3 och 5), eoniskt försmädelse och blygd, d. ä. under den ålder eller den tid, som följderna af personernas öfverträdelser komma att räcka, om icke nåd och förlåtelse komma emellan. Men “i sin nöd skola de uppsöka mig och säga: Kommen, låtom oss vända om till Herren; ty han har sargat oss, men han skall ock läka oss. Han slog oss, men han skall ock förbinda oss. Han skall göra oss lefvande efter två dagar; på tredje dagen skall han resa oss upp, att vi må lefva inför hans ansigte. Och låtom oss känna, låtom oss jaga efter att känna Herren.” (Osea 6: 1, 2, 3.) Nej, mina vänner, det är icke fruktan för evigt straff, som skall bringa människan till besinning, ty, som vi nyss sade, straffet är ett bevis på omvårdnad och visar oss att vi äro under Guds tillsyn (kap. 5). Hvad är det då, som borde utgöra orsaken hvarför en människa skulle “frukta och älska Gud öfver all ting,” och med en Paulus utropa: “Jag åstundar att slitas lös och vara med Kristus, hvilket vore mycket bättre?” (Filipp. 1: 23.) Jo, det lär oss David, då han säger: “När dig är förlåtelse, att man skall frukta dig.” Detta var grunden, “en annan grund kan ingen lägga;” “Israel hoppas uppå Herren, ty hos Herren är nåd, och mycken förlossning är hos honom. Och han skall förlossa Israel från alla dess synder.” (Ps. 130: 4, 7, 8.) Detta är skriftens ord, och vi må vara öfvertygade om, att “det goda verk, som här i tiden är påbegyndt, blifver fullbordadt intill Jesu Kristi dag.”

* Olam, tillhörande en *olam* eller ålder.

)Filipp. 1: 6.) Låtom oss då bortlägga alla sådana tankar, som att Gud skulle vara orättfärdig, och säga med den lydige Abraham: "Bort det ifrån dig? Den, som är hela jordens Domare, skulle han icke öfva rätt?" (1 Moseb. 18: 25,) och med en Paulus: "Icke kan väl orättvisa finnas hos Gud? Bort det." (Rom. 9: 14.) Eller: "Hvarföre dömen I ock icke af eder sjelfva hvad rätt är." (Luk. 12: 57.) Vi, som icke lefva för oss sjelfva allena, utan ock för vår nästa, borde nyttja alla lofliga medel till att utrota den s. k. allmänna läran, den, nämligen, hvilken lärer, "att Gud kommer att förgäfves tukta eller pina de flesta menniskor i evighet;" ty vi skola noga lägga på minnet, att Han, som har skapat oss, förmår ock att omskapa, ja, att bortskapa synden. "Derföre upphöra icke heller vi att från den dag, vi finga höra det, bedja för eder och begära, att I mån varda uppfylde med kunskap om hans vilja, i all andelig vishet och insigt. Äfven eder, som fordom voren främmande och till sinnet fiender i edra onda gerningar, har han (Kristus) nu försonat i hans kötts kropp genom döden, för att kunna inför sin åsyn framställa eder heliga, ostraffliga och oförvitliga;" och förkunna "den hemlighet, som från tidsåldrarnes och slägternas begynnelse har varit fördold, men som nu blifvit uppenbarad för hans heliga, för hvilka Gud har velat kungöra, huru rik bland hedningarne härligheten är af denna hemlighet, som är Kristus i eder, härlighetens kropp, hvilken vi förkunna, förmanande och lärande hvar menniska med all vishet, på det att vi må kunna framställa *hvar* menniska såsom fullkommen i Kristus Jesus." (Kol. 1: 9,

21, 22, 26, 27, 28.) Låtom oss öfvertala dem, som lefva utan Gud i verlden och utan något hopp om ett lif här-
efter, att det blifver glädje i himmelen öfver hvar och en syndare, som ändrar sitt sinne, och säga dem, att alla, som hungra och törsta efter rättfärdigheten, de skola blifva mättade, och förvissa dem, att Gud icke är någon grym tyrann, som somliga vilja hafva det, utan en Fader, som har omsorg om sina barn, så skola de snart begynna att "se i hvem de hafva stungit." Och då blifver det fullbordadt, som Paulus säger i Romarebrevet (9: 25, 26): "Det, som icke var mitt folk, det skall jag kalla mitt folk, och den icke älskade, henne skall jag kalla den älskade; och det skall ske, att på den ort, der det har varit sagdt till dem: 'I ären icke mitt folk,' der skola de kallas den lefvande Gudens folk."

KAPITLET VIII.

KYRKOFADERN ORIGENES DEN FÖRSTE, SOM TILLEGNADE SIG "DET STÖRRE HOPPET."

Origenes (med tillnamnet Adamantus), en af de märkvärdigaste, vältaligaste och mest inflytelserika af de förste kyrkofäderne, föddes i Alexandria (Egypten) år 186. Han var son till en kristen martyr vid namn Leonidas, hvilken tidigt vände honom vid att läsa den Heliga Skrift. Redan såsom barn visade han sig ega en så kraftig och brådmogen fattningsförmåga, att hans fader, i glädjen öfver att hafva en sådan son, brukade ofta gå till honom medan han sof och vördnadsfullt

kyssa honom, i hvars bröst Guds Ande hade så tydligen byggt sitt tempel. I sitt hem erhöll den unge Origenes en sträng kristlig uppfostran, hvilken sedermera utvecklades af Clemens Alexandrinus och Ammonius Saccas,* hvilka blefvo hans skollärare.

När förföljelsen mot de kristne utbröt (i kejsar Severius' tionde regeringsår), visade han sig hafva ett sådant begär för deltagande, att det var endast genom hans moders anhållan, under bön och tårar, som han kunde förmås att afhålla sig derifrån. Men när den sorgliga underrättelsen nådde honom, att hans fader var tillfångatagen, måste modern gömma undan hans kläder för att tvinga honom att stanna hemma; då skref han till sin fader och bad honom att icke gifva efter.

Leonidas blef sedermera halshuggen, och Origenes, som nu var endast sexton år gammal, lemnades till att försörja sin moder och sex yngre bröder, och, till råga på olyckan, blef faderns egendom konfiskerad och familjen skulle då blifvit blottställd, hade icke en rik alexandrinsk matrona upptagit Origenes och adopterat honom. En viss Paulus (från Antiochia), som också delade denna frikostiga matronas gästfrihet, gjorde honom angelägen om att söka vinna en mera oberoende ställning, hvilket han icke hade mycket svårt för att förskaffa sig med den kunskap han allaredan innehade; han begynte derför att gifva lektioner i de olika vetenskapsgrenar, i hvilka han var så väl bevandrad, såsom grammatik, retorik, logik, geometri och filosofi.

---

* Ammonius Saccas var "nyplatonismens" fader.

Vid aderton års ålder blef han af biskop Demetrius förordnad till kateket-ämbetet,* hvilken befattning han skötte med särdeles nit och sjelfförsakelse; han förde en mycket sträng kristlig vandel, och i sin beredvillighet att göra allt för Kristi skull, förhastade han sig en gång och späkte sitt kött efter en sjelfstympningsformel, som han då trodde vara påyrkad i Matt. 19: 12, och hvilket han sedermera ångrade. Efter att hafva blifvit väl inöfvad i hebreiska (som han lärde sig på några få månader), egnade han sig åt bibliska studier. Han lefde som han lärde. Han sålde sina många böcker af hednisk lektyr för att förskaffa sig de fyra styfver om dagen, på hvilka han lefde. Hans föda var simpel, han fastade ofta, han sof på bara marken, han smakade aldrig vin, brukade icke skor på fötterna, ej heller två lifklädnader (Matt. 10: 10), allt detta var ofta till skada för hans helsa. I det att han flera gånger sökte hämma sitt anseendes obegränsade framfart, bevisade han, att han icke (som många andra göra) sträfvade efter jordisk lycka. Ingen kan sägas hafva gjort kyrkan större tjenst än Origenes, och få äro de, som lefvat ett så ädelt och tadelfritt lif, som han, eller som bevärdigats att sådana de tankar och omdömen, som leda de kristna församlingarna; och, emedan hedningarne anhöllo honom om att predika Kristus för dem, lyckades han att vinna ganska många öfver till den kristna tron. Vid återkomsten till Alexandria, efter ett kort besök i Rom (år 211), öfverlemnade han en del af sina bestyr till Heraclas,

---

* Katekét kallades i den gamla kyrkan den, som undervisade i den kristna tros läran för dopets erhållande, och lärjungarne kallades katekuméner.

hwarefter han mera egnade sig åt att studera hebreisk och hednisk filosofi, i hvilka studier han ock (enligt Porphyry) gjorde stora framsteg. Samtidigt härmed var det äfven som han omvände den rike Ambrosius, hvilken icke allenast förskaffade honom handsekreterare (sju till antalet), utan äfven andra medel till en fortsättning i sina studier, hvarigenom han sattes i stånd till att företaga de vidlyftiga bibliska verk, hvilka med tiden hafva frambringat så rika frukter. År 216 besökte han Cæsarea och blef då inbjuden af biskopen derstädes, Theoctistus, och äfven af Alexander från Jerusalem, att offentligen predika i kyrkan. Detta väckte afundsjuka hos Demetrius (biskopen i Alexandria, Origenes' öfverhufvud), som nu för första gången gjorde ett angrepp emot honom. Här i Cæsarea var det som han påbegynte sitt storartade arbete "Tetrapla," som sedan utveckledes och nu är känt under namnet "Hexapla," ett förtjenstfullt arbete bestående af ett kritiskt exegetiskt bibelverk, och innehåller i sex bredvid hvarandra stående spalter: Gamla testamentets grundtext (hebreiska) och samma text med grekiska bokstäfver, samt Aquilas, Symmachos, de sjuttio uttolkares och Theodotious grekiska öfversättningar. Delar af denna "Hexapla" äro förvarade i kyrkofädernes skrifter. Detta arbete ensamt är nog till att föreviga hvilken persons namn som helst, och genom detsamma har Origenes tjennat den kristna kyrkan i ej obetydlig grad och är känd bland efterkommandena såsom bibelkritikens fader.

På uppmaning att begifva sig till Grekland för att der hämma irrlärornas tillväxt, blef han på resan genom

Palestina år 230 utnämnd till presbyter (kyrkoföreståndare) i Cæsarea. Denna befordran var nu en ytterligare orsak till afundsjuke hos biskop Demetrius, hvilken därför genast bannlyste honom samt förmådde dåvarande biskopen i Rom att gifva sitt samtycke till denna dom. Genom den ovänskap, som sålunda existerade mellan honom och hans biskop, förbittrades hans dagar allt mer och mer, och Demetrius blef nu i stånd till (som det tillåtits så många tusende efter honom) att bedröfva ett hjärta, som Gud sannerligen icke bedröfvat, och förgifta sjelfva glädjekällorna i denne lärdes heliga lif. Demetrius sökte på flerahanda sätt att få Origenes afsatt från sin befattning; ett af hans fruktlösa försök var när han sammankallade egyptiska biskopar, hvilka sände honom bort från Alexandria, men kunde icke förmås att afskeda honom. Hans afundsjuke biskop gjorde ännu ett försök att afsätta honom, nämligen i det att han samlade andra biskopar, öfver hvilken han (Demetrius) utöfvade ett stort inflytande, och på detta möte lyckades det Demetrius genom denna sin inflytelse att få Origenes suspenderad (icke återkallad, se nedan), men tiden var snart ute för Demetrius och han blef nu genom den Barmhertiges barmhertighet snart derefter stäld inför sin Skapare för att sjelf afgifva räakenskap, och hans namn lefver endast i minnet såsom en af den helige Origenes fiender.

Origenes blef emellertid väl emottagen af biskoparne i Palestina, Fenicien, Arabien and Achaia, och, fastän Heraclas efterträdde honom, blef han likväl icke återkallad, utan fick behålla prestämbetet, och fortsatte att offentligen predika i kyrkorna. Alltså se vi att de

ädlaste och värderikaste arbeten, som finnas i behåll från kristendomens yngre dagar, till hvilka höra den bästa kommentar på större delen af bibeln, det kraftigaste af kristendomens forna försvar, och hans "Hexapla," som äfven kallades *Opus Ecclesia* (kyrkans arbete), som om det vore alla församlingars högtvärderade skatt, voro skrifna af en suspenderad presbyter och bannlyst exil.

Vi hafva nu sett att Origenes blef väl emottagen i Palestina och flera andra platser, men hans egen kyrka, den lokala kyrkan, för hvilken han arbetade dag och natt, i helighet och med ifver, hade af biskop Demetrius låtit öfvertala sig att utdrifva honom ur sitt sköte. Han utgick lugn och ömhjärtad och lät icke ett ondt ord utgå af sin mun; han lemnade alla sina bekymmer och hela sin sak åt Gud. Hans slutliga vistelseort blef Palestina, hvar han lefde återstoden af sitt lif — ett lif, det mest exemplariska, det skönaste och älskvärdaste, som det någonsin bevärdigats den mest gynnade att upplefva.

Med undantag af apostelen Paulus, finnes ingen, som gjort kyrkan så stor tjänst som Origenes, ej heller någon, som var mera föremål för hat och otacksamhet än han. Men nu var tiden för hans frånfälle inne, han, den djupsinnigaste kristne lärare, den störste och lärda ste skrifftolkare, han, hedningarnes omvändare och martyrernes vän och trosstärkare, — denne, hvilken konungar, biskopar och filosofer hörsammade, han, som vederlade (epikureen Celsus) den skickligaste af kristendomens motkämpar, han, som stiftade den första skolan för bibeltolkning och biblisk språkkännedom, han, som planade den teologi, som fullbordades i fjerde och femte

århundradena, och som ännu i sjetten århundradet bibehöll hans prägel, ehuru väl att den derefter icke ville vidkänna honom såsom stiftare — han, som verkade mera för Guds ära och för Guds orakels spridande genom sina *sex tusen* kristliga skrifter, än alla biskopar och skrifvare på hans tid tillsammantagne; han, som redan i barndomen var väl bevandrad i skriften, och som icke allenast gaf en del af sitt lif till Guds tjenst, utan gaf jemväl alla sina handlingar till Guds förfogande, — han hade nu ernått begynnelsen af sitt sluts annalkande.

Återigen började förföljelse emot de kristne att utbryta, och han, hvars fader var en helig martyr, han, som skulle blifvit en helig martyr vid sexton års ålder, hade hans moder tillstädit detsamma, han var antagligen icke den, som nu ville söka att undvika martyrdöden, när han, betungad med sorger och bekymmer, vid detta tillfälle hade nått en ålder af nära sjuttio år. Men hans förföljare voro nära nog så grymma som hans ecklesiastiske fiender, och, emedan de önskade att plåga honom så länge som möjligt, förvägrade de honom döden — martyrens efterlängtrade krona. De togo fatt på honom och kastade honom i fängelse, bundo honom med bojor, men höllo honom vid lif i de allra förfärligaste plågor. De brände hans lemmar med eld, lade tunga jernmassor på honom samt lade hans fötter på sträckbänken, i hvilken belägenhet de läto honom ligga en längre tid med fötterna i den mest smärtsamma sträckning, allt detta bar han med största hjeltmod, hvarför han ock genomlefde detsamma; men om det icke var under detta hemska lidande, var det sannolikt i följd deraf, som han af-

led. Han dog i Tyrus år 254 i en ålder af 68 år. Han frigjordes således från hedningarnes raseri, såväl som från ett ännu värre — de kristnes raseri — och beledsagades till sin käre Frälsares närvaro för att der deltaga i den frid, som icke i någon människas hjärta har uppstigit.

Att personer, som sjelfva sakna medömkan, sakna renhet, sakna lärdom, sakna ödmjukhet, icke hafva någon kännedom om skriften, om teologien, om historien, eller ens om Gud, och som knappast förstå en rad ur de böcker, som Origenes skrifvit, skulle så skrifva om honom, som de verkligen dristat sig göra, är beklagligt nog, men att en Baronius eller en Bellarmin, en Beza eller en Luther skulle, hvar för sig, gifvit det öppna om-dömet att han var dömd till eviga qval, är, i sanning, lika smärtsamt som skamligt. De måtte hafva sett honom endast genom Augustinus, åtminstone var detta förhållandet med Luther. Men emellan Augustinus och Origenes var en betydlig skilnad. Augustinus tog skriften helst i bokstaflig mening, Origenes, deremot, gick längre och var hvad man kallar en "transcendentalist;"* Origenes längtade efter alltings återställelse till en enhet, då Augustinus lät sig nöja med en förskräcklig och varaktig dualism. När Origenes knappt kan tänka på att Djefvulen förblifver ofrälst, kan Augustinus, i likhet med så många af nutidens teologer, godt tänka en evig pina möjlig, icke allenast för de flesta människor i allmänhet, utan äfven för slägt och vänner. Sjelfva

---

* En som tror på det öfversinnliga, d. ä. på ting, som äro utom vår egen erfarenhet.

medelpunkten i Augustini troslära var straff och synd, men i Origenes religionssystem var det Gud och Hopp. Af de många bref, som Origenes skrifvit, finnas endast två i behåll, nämligen ett till Julius Africanus och ett till Gregorius Thanmaturgus, samt för öfrigt några fragment.

KAPITLET IX.

OM ALLTINGS ÅTERSTÄLLELSE OCH MEN- NISKORNAS SLUTLIGA SALIGHET.

“Min mening om alltings återställelse,” säger Origenes, “är den, att Guds godhet genom Kristus skall leda hela skapelsen till ett och samma yttersta mål, d. v. s. sedan Hans fiender blifvit kufvade och Honom underdånige, och detta,” fortfar han, “af det skäl, att begynnelsen och änden städse äro hvarandra lika.” Vi hafva i föregående kapitel granskat den s. k. “allmänna läran,” som kyrkan ärft af Augustinus, Luther, Calvin, John Wesley, Jonathan Edwards, Spurgeon, Moody och andra, och funnit att den är både oförnuftig och oskriftlig, och vilja nu gifva våra orsaker hvarför vi tro på läran om alltings återställelse. “Då nu Guds egenskaper blott uttrycka olika sidor, från hvilka hans i sig sjelft odelbara väsende kan betraktas, och de således icke kunna på något sätt hämma eller upphäfvva hvarandra, så är klart, att Gud aldrig kan göra något som är rätt eller rättvist utan att det tillika är godt och välgörande, hvaraf följer, att hans emot synden riktade rättvisa straff måste för syndaren blifva i hvarje hänseende ett

godt, alltså avägabringa dennes förbättring och derigenom hans frälsning. Och det är lika så omöjligt att någon eller några personer i menskligheten skulle kunna uppnå sitt lifs högsta möjliga fulländning eller den eviga saligheten, om någon eller några andra förblefvo osaliga, som det är omöjligt att en eller flera lemmar i människokroppen kunna vara fullkomligt kraftiga och friska, om någon eller några bland de öfrige äro tynande och sjuka; enär hvarje menniskoväsende utgör en lem i den högsta organismen, Guds eviga iderike. "Om en lem lider, så lida alla lemmanne, och om en lem äras, så fröjda sig alla lemmanne med." (1 Kor. 12: 26.) Denna apostoliska utsaga afslöjar den grundlag, som gäller för det andliga världssystemet i dess helhet.*

Allt sedan Origenes tid har dogmen om de oomvändes pinande medelst aldrig upphörande helvetesqual framkallat allvarliga och i styrka och eftertrycklighet alltjemt tillväxande gensägelser; ty det är ju klart att om Guds straffande verksamhet skulle förvandlas från hvad hon är — en tillrättavisning — till en blott hämd, blefve den, såsom varande "utan ände" — ändamålslös. De tänkare och skrifttolkare, som gifvit läran om "all tings återställelse" den uppmärksamhet och den eftertanke, som detta ämnes vigt fordrar, hafva, iklädda logikens harnesk och med bibelordets svärd, dragit i strid till försvar för tron på "alla ändliga väsendens slutliga frälsning och salighet," såsom emot Athanasii symbolum (som ännu står qvar såsom lärosats i den lutherska kyrkan), "att enhvar, som i något lärostycke

* Utdrag ur Nordisk Familjebok.

afviker från 'den allmänna kristliga tron,' varder utan tvifvel förtappad evinnerligen." Har ock Schleiermacher — vårt århundrades teologiske reformator — sökt ådagalägga "den eviga fördörelsens" otänkbarhet ur synpunkten af det inom menskligheten rådande organiska och oförstörbara sammanhang, i kraft af hvilket ostörd frid och salighet för en del af vårt slägte icke låter sig förlikas med återstodens förtappelse. De, som äro mäktiga nog att granska betydelsen af de hebreiska och grekiska ord, som äro nyttjade i bibeln till att beskrifva "Herrens aga" (se kap. 5), hafva kommit till den slutsatsen, att straff menas "rättelse," och uppfatta derföre straffet såsom "ett bättringsmedel," hvarigenom uteslutes möjligheten af dess fortvaro "i evighet."

Under fyra tusen års tid — ifrån Moses till Johannes — lefde folken under lagen (Luk. 16: 16) och profeterne, och utan frälsare; ingen fans på hela denna långa tidsperiod, som kunde frälsa folket ifrån deras synder, eller ifrån döden och från den, som hade döden i sitt våld. Men Gud gaf dem löften, dyra löften, redan i begynnelsen, som uppehöll människorna, och dessa löften: "Jag skall sätta fiendskap emellan dig och qvinnan," och åter (till Abraham): "I din säd skola alla familjer på jorden varda välsignade," voro oryggliga, och fastän människorna icke kunde tillfyllest fatta huru det skulle kunna gå för sig, att "alla familjer på jorden skulle välsignas," när så många familjer komme att utdö före Frälsarens ankomst. Men "i tidens fullbordan sände Gud sin Son, född af qvinna, född under la-

gen, på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen (Gal. 4: 4, 5). Här hafva vi nu Guds löftes fullbordan på alla dem, som kunna inneslutas under de orden: "dem, som voro under lagen." Det kunde här icke vara fråga om ett friköpande från den lekamliga döden, ty den hade "de, som voro under lagen," allredan utstått, och från den — såsom varande syndens lön — finnes ingen frälsning, ty den är en oundviklig följd af synden, och den måste alla Adams barn smaka hvar för sig, "ty dö måste vi . . . . men Gud tager icke lifvet bort, utan upptänker utvägar att icke skilja den förskjutne ifrån sig" (2 Sam. 14: 14), utan här var fråga om en "evig död," en död, från hvilken Gud såg att vi måste frälsas. Men Jesus kom icke allenast för att friköpa "dem, som voro under lagen," utan äfven dem, som voro (äro) under evangelium; "af Guds nåd skulle Jesus smaka döden för *alla*." (Heb. 2: 9.) Icke underligt då att ängelen vid en sådan mäktig Frälsares födelse utropade: "Se, jag bådar eder (herdarne) stor glädje, som skall vederfaras *allt* folket." (Luk. 2: 10.) Före Kristi tid fans ingen odödlighet annat än hos Gud, ty "Han allena har odödlighet." (1 Tim. 6: 16.) Men vid Kristi ankomst blef en ny ordning inrättad, "i himmelen, på jorden och i underjorden" af "Honom, som gör den ogudaktige rättfärdig" (Rom. 4: 5), och Han kom för att uppenbara den hemlighet, som varit fördold i alla förflutna tidsåldrar, och för att fullborda det beslut, som Gud fattade i tidernas början, samt "för att frambära lif och oförgänglighet i ljuset." (2 Tim. 1: 9, 10). "Och allt skapat, som är i himmelen och på jor-

den och under jorden och på hafvet och *allt*, som är i dem, hörde jag säga: ‘Honom, som sitter på tronen, och Lammet vare lof och pris och ära och kraft i åldrar åldrar.’” (Uppenb. 5: 13.) Hade icke Kristus uppenbarat denna hemlighet för oss, skulle vi haft svårt att fatta många af skriftens sanningar, och huru skulle vi då kunnat draga någon logisk slutsats af Kristi egna ord, t. ex. der han säger (Matt. 11: 21): “Ve dig, Korasin, ve dig, Betsaida, ty om i Tyrus och Sidon de krafter blifvit gjorda, som hafva blifvit gjorda i eder, skulle de längesedan hafva gjort bättring i säck och aska.” Hvarföre voro då icke dessa mäktiga gerningar gjorda? Är det icke Guds vilja att ingen skall förgås, utan att alla skola komma till evangeliets kännedom och få lefva? Går icke Herren sjelf till rätta med oss och frågar: “Hvarföre viljen I dö?” Och, änskönt vår Frälsare visste både hvad som skedde och hvad som möjligen kunnat ske, förklarar han på det bestämdaste, att till och med de ogudaktiga invånarne i Sodom, Tyrus och Sidon skulle hafva gjort bättring och omvändelse till Gud, hade de bevittnat de mäktiga verk, som gjordes i de gynnade galileiska städerna Korasin och Betsaida. Hvarföre voro de då icke tillätne att bevittna desamma? Kom det helt an på dem sjelfva: vill en kärleksrik Gud fördöma dem till en evig död eller till eviga qual för det de icke sågo hvad de icke kunde se, för att de icke ångrade synden och gjorde bättring medan de lefde här på jorden, när sjelfva de medlen, som — enligt Kristi egna ord — ofelbarligen skulle verkat bättring, icke bevärdigades dem? Dessa viktiga frågor

skulle förblifvit obesvarade, hade icke den lösningen gifvits till gåtan, att "deras tid var ännu icke kommen." (jempf. Hesek. 16: 53—55). Tiden var ännu icke inne för Hansinfinnande, om hvilken Johannes säger: "Han skall döpa eder med den Helige Ande och med eld" (Matt. 3: 11, Luk. 3: 16), och vidare: "Se, Guds Lam, som borttager verldens synd." (Joh. 1: 29.) Fastän Guds egendomsfolk icke mottog Jesus såsom den utlofvade Messias, stannade Han icke dervid, utan gjorde sitt uppdrag genast gällande, trots människors anammande eller förskjutande. "Alla dem, som mottogo Honom gaf Han makt att blifva Guds barn," och detta "icke af köttslig vilja, eller af någon mans vilja," utan var "en Guds gåfva," och "hvilket han icke ångrar" (Joh. 1: 11, 12; Rom. 6: 23, 11: 29.) Och för att utföra hela sitt kall och innesluta äfven "dem, som voro under lagen," gick han åstad och predikade för andarne i fängelset (1 Pet. 3: 19), för dem, som "icke trodde" medan de lefde "i köttet;" så att det glada budskapet blef derigenom "predikadt äfven för de döda, att de väl måtte dömas i likhet med människor i köttet, men i likhet med Gud lefva till anden." (se kap. 10.) "Den första människan, Adam, vardt till en lefvande själ, den siste Adam vardt till en lifgifvande ande." "Och såsom vi hafva burit den jordiskas bild, så skola vi ock bära den himmelskas bild." (1 Kor. 15: 45, 49.) Att det glada budskapet blef emottaget och att det spreds till andarnes förmån, eller till deras nytta, som vid Fräl-sarens ankomst hade gått till sina sista hvilorum, lärer oss apostelen Paulus i Romarebrefvet (8: 19—23), der

han säger: "Ty skapelsens trängtan bidar efter Guds barns uppenbarelse. Ty skapelsen har blifvit underkastad vanskligheten, icke af fri vilja, utan för dens skull, som har underkastat henne på en förhoppning, att ock sjelfva skapelsen skall vara frigjord ifrån förgängelsens trældom till Guds barns härliga frihet. Ty vi veta, att hela skapelsen med oss suckar och vändas ända till nu. Gifve Gud, "att tiderna för alltings återställelse" snart vore inne! "om hvilka Gud af ålder har talat genom sina helige profeters mun," (Ap. Ger. 3: 21) "på det att han i kommande tiderna skulle visa sin nåds öfversvinneliga rikedom genom sin godhet mot oss i Kristus Jesus. Ty af nåden ären I frälste genom tron, och det icke af eder, Guds gåfva är det." (Efes. 2: 7, 8.) Så att när Paulus säger (1 Kor. 15: 26): "Den siste fienden, som öfvervinner, är döden," innesluter han äfven den andra döden, emedan eljest ännu en oöfvervunnen fiende återstode.

KAPITLET X.

OM KRISTI NEDSTIGANDE TILL DÖDSRIKET.

Många långvariga diskussioner ha både i äldre och senare tider hållits bland mer eller mindre lärde teologer öfver detta ämne, och nära nog alla bibeltolkare skilja sig åt i utläggningen häröfver. Till och med bland teologer af den Augsбургiska bekännelsen märka vi skiljemeningar vid denna frågas förhafvande (se Konkordieboken, * § 9, af deras meningsskilnader), och det måtte hafva varit ett mödosamt arbete för dessa

---

* Antagen i Sverige genom religionsplakatet den 15 Augusti 1663.

teologer att dogmatisera på frågan: "Blir deras lott, som dö i sitt syndatillstånd, oföränderligen bestämd i dödsstunden? "De lutherske" — i enlighet med Luthers predikan "Om Kristi nedstigande till helvetet," hållen på slottet i Torgau (Preussen) år 1533, — bekänna, "att Jesus Kristus, d. ä. hela personen, både Gud och människa, hafver efter begrafningen nederstigit till helvetet, öfvervunnit djefvulen, förstört helvetets makt och betagit djefvulen allt hans välde."

Vi kunna sammanfatta alla kyrkosamfundens varierande lärosatser till två, *endast två* religionssystem, nämligen det ena: hvar "synd" är medelpunkten; "fruktan för straff" bevekelsegrunden; "ens egen frälsning" syftmålet; — och det andra: hvar "Gud, sådan Han uppenbarats i Kristus," är medelpunkten; "Guds godhet" bevekelsegrunden; "Hans spridda barns återställelse" syftmålet.

Om Guds mäktiga hand och starka arm blifva i den tillkommande världen förlamade (som många antaga), då måtte det vara den tingen att de obotfärdige äfvenledes *dö* — detta "stora brott," som skulle göra en ände på den kärlek, som annars hvarken fiendskap emot Gud eller någon annan synd kunnat i minsta mån förhindra. Men det var i den Anden, "som skall förkunna oss det tillkommande" (Joh. 16: 13), som Jesus nedsteg till dödsrikets ena afdelning, nämligen till "fängelset," och der predikade evangelium, blandande "surdeg uti det tredje måttet (mjöl) tilldess att alltsamman blef syradt" (Matt. 13: 33); och bevisande sig vara Herre

både öfver lefvande och döda, i det att Han söker det förtappade fåret *till dess* han finner det.”

Skriftställena, hvarifrån denna sanning härleder sig, återfinna vi i 1 Pet. 3: 18, 19, 20 och 4: 6, der orden lyda som följer: “Ty äfven Kristus led en gång för synder — rättfärdig för orättfärdiga — på det att han skulle föra oss till Gud, väl till köttet dödad, men lefvandegjord till anden, i hvilken Han gick åstad och predikade för andarne i fängelset, som fordom icke trodde, när Guds långmodighet bidade i Noahs dagar, då arken byggdes, i hvilken få, det är åtta själar, blefvo frälsta genom vatten.” “Ty därför har evangelium blifvit predikadt äfven för de döda, att de väl måtte dömas i likhet med menniskor i köttet, men lefva i likhet med Gud till anden.”

Härutaf lära vi ovedersägligen att de, som dö i sitt syndatillstånd, icke kunna i dödsstunden afskära Guds mäktiga hand, eller utestänga Hans förbarmande kärlek, utan att vi få omfatta “ett större hopp” och förtrösta på Guds godhet “för all tid och bortom” (*leolam va-ed*). Och ingen skenhelighet, ingen okunnighet, ingen öfverdrifven eller falsk teologi, ej heller någon härmed öfverensstämmande utläggning skall kunna beröfva oss af den allra ringaste del af det stora hopp, som dessa St. Petri ord ingifva.

Låtom oss nu fördomsfritt lyssna till hvad St. Petrus säger oss, hans ord äro nämligen så tydliga, att någon utläggning synes nästan öfverflödig, ty när han säger: “Ty Kristus led en gång för synder . . . på det han skulle föra oss till Gud,” då förstå vi, att Kristus led —

icke en *evig* pina utan en rättmätig aga för hvarje meniskas alla synder för att sättas i stånd till "att föra oss till Gud." Vidare lära vi att frälsningsverket i dess helhet icke var fullbordadt (1 Kor. 15: 25) vid Hans bortgång, ty när vår Frälsare var "dödad till köttet" blef Han "lefvandegjord till anden," i hvilken Han predikade "för andarne i *fängelset*," således på den sidan om svalget, hvar *de* vistades, som hade lefvat utan Gud i verlden, af hvilka "de, som fordom icke trodde i Noahs dagar" framhafvas såsom exempel. Vi önska då först och främst att få reda på Guds afsigt med detta evangelii frambärande till dödsrikets fängelse, och detta underrättar oss St. Petrus om (1 Pet. 4: 6), der han säger: "På det att *de* måtte lefva i likhet med Gud till anden." Följaktligen se vi, att Gud icke sände sin Son "till de helbregda utan till de kranke." Här behöfves i sanning ingen utläggning; hafva ej heller bibeltolkare beskrifvit någonting mera tydligt än St. Petrus här berättar denna Jesu frälsningsmission. Likväl torde det icke skada att se något på huru skrifttolkare utlägga dessa orden, och, fastän jag icke anser någon förklaring af St. Petri ord nödvändig, kan jag icke undgå att gifva framlidne domprosten i Lund, H. M. Melin (han var äfven medlem af den kungliga bibelkommissionen), den heder honom tillkommer för det att han låtit kraften af dessa skriftens ord gå oförminskad genom hela sin utläggning öfver detta ställe och snarare bestyrkt texten än försvagat densamme (hvilket senare var förhållandet med Luther, Gesenius och andra), i det han säger, att Kristus predikade "för de affidnes andar, som höllos

fängslade i dödsriket Scheol eller Hades.” För dem predikade Han det glada budskapet om sin återlösning, på det att det icke skall finnas någon vrå i skapelsen så undångömd, dit icke evangeliets ljus skall intränga, så att äfven de längesedan döde, på hvilka ingen mera tänker, skola dock befinnas hafva En, som på dem tänker och gifver dem tillfälle att bestämma sig derför, huruvida de vilja kvarstanna i dödsrikets mörker eller följa Honom till ljusets boningar. Genom denna upphöjda lära sättes kronan på kristendomens allmänlighet och bekräftas den stora sanningen, att frälsningen står öppen för alla, som vilja frälsning anamma, både lefvande och döda, att derför också frälsningstillbudet skall komma till alla, så att ingen vid den yttersta afräkningen skall kunna urskulda sig dermed, att sanningens kunskap varit honom förhållen.” Och detta (säger Melin) “på det de, om än efter människors inskränkta åsigt genom den lekamliga döden dömdes till evigt fängelse i dödens rike, likväl skola efter Guds nådesåfsigt lefva ett saligt andelif i himlen, så framt de med tro anamma frälsningens evangelium, af Kristus sjelf för dem predikadt vid Hans nederstigande till dödsriket.”

Men huru är förhållandet med Gesenius, hvad säger denne i sin s. k. utläggning? Jo, han påstår, att Jesus *icke* predikade evangelium i dödsriket “*för att omvända dem.*” Ja så! Icke? Men det var ju till *fängelset* Han gick, hvar *de* vistades, som fordomsdags “*icke trodde*” (rättare “*voro ohörsamme*”), och icke till de fromme, som voro med Abraham, Isak och Jakob i paradiset (på den andra sidan svalget), således till

“de borttappade;” och vi hafva ofvan sett, att ändamålet var att undervisa andarne att “lefva i likhet med Gud till anden.” Då frågas: Kunna de lefva i likhet med Gud till anden, *utan* omvändelse till Honom? När Johannes säger (Upp. 5: 13), att han hörde icke allenast alla, som äro i himmelen och på jorden, utan äfvenledes *alla* dem, som äro i dödsriket, säga: “Honom, som sitter på tronen, och Lammet vare lof och pris och ära och kraft i åldrars åldrar!” Männe han då sade detta om oomvände själar? När vår Herre sjelf (som Paulus berättar i Rom. 14: 11) säger: Så sant Jag lefver, för Mig skall hvarje knä böjas, och hvarje tunga skall prisa Gud,” då kunna vi vara trygga på, att Han menar också *hvarje*, utan undantag, så att (Filipp. 2: 10, 11) “i Jesu namn skola *alla* knän böja sig, deras, som äro i himmelen, på jorden och under jorden (d. ä. i Hades), och *alla* tungor skola bekänna att Jesus Kristus är Herre, Gud Fader till ära.”

Att säga (med Gesenius) att evangelium *icke* predikades i dödsrikets fängelse *för att omvända* de onda andarne, är derföre oskriftligt och vore snarare att *belägga* bibeln än att *utlägga* densamme, ty “ingen *kan* säga: Jesus är Herre, utan genom den Helige Ande.” (1 Kor. 12: 3.) Långt bättre att säga — om så vore förhållandet, såsom Luther säger: “Detta är en underlig text, och ett så mörkt språk, så att jag ännu icke visst vet, hvad St. Petrus menar. För det första lyda orden så (märk nogal!) som hade Kristus predikat för andar, det är själar, som fordom voro otrogna då Noah byggde arken. Detta förstår jag icke, kan det ej heller utlägga;

ännu har ock ingen utlagt det. Dock, vill någon hålla före att Kristus, sedan Han uppå korset skiljts hädan, har nederstigit till själarna och der för dem predikat, vill jag icke vara deremot. Det kunde *väl* tåla en sådan mening; men jag vet ej, om St. Petrus vill säga detta,” o. s. v. Vidare säger han (Luther) om 1 Pet. 4: 6: “Detta är åter en sällsam och underlig text. Orden säga klarligen att evangelium är predikadt ej allenast för de lefvande, utan ock för de döda,” m. m. En ärlig bekännelse och betydelsefull förklaring såsom kommen ifrån “den store reformatorn!” och, hade Luther stannat vid denna sin bekännelse, hade efterverlden säkerligen hållit honom ännu kärare i minnet, och då hade allt varit väl med utläggningen; men att först tillstå att han “*icke förstår det*” och “*kan det ej heller utlägga,*” och sedan med en ömklig *icke-utläggning af texten* (som man må kalla hans “tillägg” på dessa ställen) söka att försvaga dessa St. Petri ord, vore i sanning att beklaga, hade han icke också sagt: “att orden säga *klarligen*, att evangelium är predikadt ej allenast för de lefvande utan ock för de döda,” och om hvad han har emot St. Petri ord, sagt: “dock vill jag icke så hårdt förfäkta det,” eller när han vidare yttrat sig, sagt: “dock utan att sätta den Helige Ande ett mål före,” o. s. v.

Men *de* äro att beklaga, som först erkänna att Gud gaf den befallningen: “Varen fruktsamme och föröken eder och uppfyllen jorden” (1 Moseb. 1: 28), och sedan lära, att de äro *få*, som blifva frälste. Låge icke den förskräckligaste grymhet och gröfsta ironi i den befallningen, om jorden skulle förökas med helvetets invå-

nare? För min del får jag säga (med Luther, som ofvan är nämndt), "*att orden lyda klarligen*" att det var vår Frälsares ändamål med sitt nedstigande till Hades, att tillbära dem det glada budskapet om sin afsigt att frigöra de fängslade, på det de måtte "lefva i likhet med Gud till anden," ändock det skulle ske efter samma regel eller på samma sätt som med "menniskor i köttet," d. ä. endast genom att få det klart för sig, att Kristus *har* "smakat döden för alla," och att Han nu skänker dem ett lycksaligt lif, hvilket de få erfara så snart de helt förtrösta på Honom. De, som bebo "paradiset," hafva ock en helig längtan efter "de förtappades" salighet (se förra kap.), ty förutan desse—i deras förklarade tillstånd — kunna de sjelfve ej vara fullkomligt salige; ty "fastän de fromme i Gamla testamentet genom sin tro fått vittnesbörd, ha de dock icke ännu erhållit den utlofvade lönen, emedan Gud för oss hade sörjt för något bättre, på det att de icke utan oss skulle varda fullkomnade." (Heb. 11: 39, 40.) Vi lära äfven härutaf, såväl som af Lukas (Luk. 6: 35), att vår Fader, som är i himmelen, "är mild äfven mot de otacksamma och onda;" och det var gifvet Johannes till att skåda (Upp. 7 kap.) och "se, en stor skara, som *ingen kunde räkna*, af alla folkslag" . . . . och Han sade till mig: "Dessa äro de, som komma *ur den stora bedröfvelsen*" . . . . "De skola icke mer hungra eller törsta" . . . . "och Gud skall aftorka alla tårar från deras ögon."

KAPITLET XI.

ANLEDNINGEN TILL ETT STÖRRE HOPP. FÖRFATTARENS EGEN TRO.

Guds ande genomsväfvat all sannfärdig berättelse om människosläktets öden, och vi finna spår af Hans uppenbarelse öfverallt. Ju äldre en religiös berättelse eller ett folks sätt att dyrka Gud är, desto heligare och rikare är den på gudomliga idéer. Men i den Heliga Skrift, Guds uppenbarade ord, är det, som vi egentligen finna allt, som tillhör människornas öden, beskrivet; och vi gå nu dit för att betrakta de skriftställen, som i synnerhet ingifva "ett större hopp," och hvilka läsaren gjorde väl i att jemföra med den s. k. "allmänna läran;" dessa äro som följer:

1 Moseb. 3: 15: "Och jag skall sätta fiendskap emellan dig och qvinnan och emellan din säd och hennes säd. Denne skall söndertrampa ditt hufvud, och du skall stinga honom i hans häl."

1 Moseb. 12: 3: "Och i dig skola alla familjer på jorden varda välsignade." (Jemför 1 Moseb. 22: 18; Gal. 3: 8; Apost. Ger. 3: 25.)

Ps. 139: 8. "Bäddade jag åt mig i dödsriket, så, så är Du der."

Es. 49: 9: "Och säga till de fångna: dragen ut! och till dem, som äro i mörker: kommen fram!"

Es. 57: 16: "Jag vill icke tvista hela tiden, och icke beständigt vredgas, ty eljest skulle anden (människoanden) för mitt ansigte försmäktas och de själar, dem jag skapat."

Osea 6: 1: "I sin nöd skola de uppsöka mig och säga: Kommen, låtom oss vända om till Jehovah; ty han har sargat oss, men han skall ock läka oss. Han slog oss, men han skall ock förbinda oss."

Mika 7: 18: "Han behåller icke sin vrede för alltid, ty han finner nöje i att vara god." (Jemför Ps. 103: 9.)

Matt. 18: 11: "Ty människosonen har kommit för att frälsa det förtappade." (Se Luk. 19: 10.)

Matt. 13: 33: "Himmelriket är likt en surdeg, hvilken en qvinna tog och blandade i tre mått mjöl, *till dess alltsamman blef syradt.*"

Luk. 9: 56: "Ty människosonen har icke kommit för att förderfva människors själar, utan för att frälsa dem."

Luk. 12: 48: "Men den tjenaren, som icke har vetat sin herres vilja, men gjort det, som är slag värdt, han skall straffas med få slag." (Häraf se vi, att somliga komma att straffas med endast få slag, och "få" betyder icke detsamma som "för evigt.")

Luk. 15: 4: "Hvilken är den man bland eder, som, om han har hundra får och har förlorat ett af dem, icke lemnar de nio och nittio i öknen och går efter det förlorade *till dess han finner det?*" (Jemför Joh. 10: 11; Ps. 119: 176; Es. 53: 6.)

Joh. 1: 29: "Se, Guds Lam, som borttager verdens synd."

Joh. 3: 17: "Ty icke sände Gud sin Son i verlden för att döma den, utan på det att verlden skulle varda frälst genom Honom."

Joh. 12: 32: “Och när jag har blifvit upphöjd från jorden, skall jag draga *alla* till mig.”

Joh. 12: 47: “Jag har icke kommit för att döma världen, utan för att frälsa den.”

1 Joh. 2: 2: “Och han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra, utan ock för hela världens.”

1 Joh. 3: 8: “Fördenskull uppenbarades Guds Son, att han skulle nedslå djefvulens gerningar.”

1 Joh. 4: 14: “Fadren har sändt sin Son till en Frälsare för världen.”

Apost. Ger. 3: 21: “Hvilken himmelen måste upptaga intill tiderna för alltings återställelse (grek. apokatastasis panton), om hvilka Gud af ålder talat genom sina heliga profeters mun.”

Rom. 5: 20: “Men lagen kom också in, på det att öfverträdelsen skulle flöda öfver, men hvarest synden öfverflödade, der öfverflödade nåden ännu mer.”

Rom. 8: 21: “Att ock sjelfva skapelsen skall varda frigjord ifrån förgängelsens trældom till Guds barns härliga frihet.”

Rom. 11: 32: “Ty Gud har inneslutit alla under otro, på det att han skulle förbarma sig öfver alla.”

Rom. 14: 9: “Ty fördenskull har Kristus både dött och åter blifvit lefvande och uppstått, att Han skall vara en Herre öfver både lefvande och döda.”

1 Kor. 15: 22: “Ty såsom alla dö i Adam, så skola ock alla i Kristus göras lefvande.”

1 Kor. 15: 28: “På det att Gud skall vara allt i alla.”

2 Kor. 5: 19: "Ty Gud försonade i Kristus världen med sig, icke tillräknande dem deras öfverträdelser."

Filipp. 2: 10, 11: "På det att i Jesu namn alla knän skola böja sig, deras, som äro i himmelen, på jorden och under jorden (i dödsriket), och att alla tungor skola bekänna att Jesus Kristus är Herre, Gud Fader till ära."

1 Tim. 2: 4: "Som vill att alla människor skola blifva frälsta och komma till sanningens kunskap."

1 Tim. 2: 6: "Han, som gaf sig sjelf till en *lösen för alla*, att bevittnas i sinom tid."

Heb. 2: 9: "På det att han af Guds nåd skulle smaka döden för alla."

Heb. 2: 14: "På det att han genom döden skulle tillintetgöra den, som hade döden i sitt våld, det är djefvulen."

Heb. 2: 16: "Ty änglar tager han sig ju icke an, utan Abrahams säd tager han sig an."

Heb. 9: 26: "Men nu har han en gång i tidernas fullbordan blifvit uppenbarad för att utplåna synden genom sitt offer."

Uppenb. 5: 13: "Och allt skapadt, som är i himmelen och på jorden och under jorden och på hafvet, och allt, som är i dem, hörde jag säga: Honom, som sitter på tronen, och Lammet vare lof och pris och ära och kraft i åldrars åldrar."

Skriftens lära är slutligen den, att Han, som skall blifva vår domare på den yttersta dagen, är densamme, som dog för alla människors synder, och för att försona oss med Gud, och hvilkens sista ord på korset voro: "Allt är fullkomnadt!"

I öfverensstämmelse derföre med hvad som jag på flera ställen häri allaredan uttryckt, är min tro som följer:

Jag tror på Gud och på hans uppenbarande på tre särskilda vis, nämligen: såsom Gud Fader, Skaparen, Guds Son, Återlösaren, och den Helige Ande, Hugsvalaren.

Jag tror, angående människans kommande tillstånd, att det icke är Guds vilja att vi skola veta mera än just nog till att leda oss på den rätta vägen.

Jag tror att Gud är kärlek, och att han eger alla de högsta fullkomligheter.

Jag tror att Gud icke allenast vill och kan, utan att det verkligen är hans uppsåt att frälsa alla människor. Jag tror, att "om någon syndar, så hafva vi en försvarare hos Fadren, Jesus Kristus, den Rättfärdige, och han är försoningen för *allas* synder."

Jag tror, att Gud har skänkt människan odödlighet, och att Guds gåfvor äro sådana, att han icke ångrar dem, och att, emedan odödligheten är en skänk af Gud, kan ingen skaffa sig den sjelf, hvarken salig eller osalig odödlighet.

Jag tror, att hvarje människa, hvars synder äro henne förlättna, passerar från detta lifvet till en belägenhet, som är full af hopp, välsignelse och ro. Jag tror, att grafven icke är människans sista vistelseort, och tror, att de, som icke hafva känt Kristus här, skola lära känna honom hvarhelst de gå.

Jag tror, att på synd, som man ej ångrat och fått förlåtelse för, följer straff både här och härefter.

Jag tror, att straffet är en oundviklig följd af synden och icke någon arbiträr påläggning af Gud.

Jag tror, att hvarje missgerning består af synd och straff, men att en ändlig varelse icke kan åstadkomma någonting oändligt.

Jag tror, att syndens följder blifva allt mer och mer mildrade genom Guds barmhertighet, så att själen till sist får finna frid och ro.

Jag tror, att Jesus Kristus, världens Frälsare, gick åstad och predikade för andarne i dödsriket och framhöll för dem Guds barmhertighet.

Jag tror, att syndens böjelser, som äro i människan, komma att aftaga, och frid och fröjd i Gud tilltaga genom Guds outsägliga nåd, som är i Jesus Kristus.

Jag tror, att i begynnelsen af den tillkommande världen blifva icke alla de goda lika lyckliga, ej heller de onda lika olyckliga, utan att det blifver olika grader af lycka och välsignelse och olika grader af fördömmelse och åga.

Jag tror, att straffets ändamål är att vi skola blifva delaktige af Guds helighet, ty utan helighet kan ingen se Gud.

Jag tror, att himmelen består i att känna Gud och den han hafver sändt, Jesus Kristus, och att med "helvete" menas att vara förutan Gud, och att i denna mening finnes det ett "helvete" äfven på den andra sidan grafven.

Jag tror på all tings återställelse och allas slutliga salighet.

Jag tror slutligen på, att det skall komma en tid, då hela människoslägtet skall blifva så lyckligt, som det i skapelsen var ämnadt att blifva, och då skall vår Gud aftorka alla tårar, och döden skall ej vara mer, icke heller sorg, icke heller värk varder mer, ty det första har då gått till ända, och då är allt fullkomadt och Gud är "allt i alla."

"Trösten, trösten mitt folk! säger eder Gud." (Es. 40: 1.) "Ja, vi hoppas på den lefvande Guden, hvilken är alla människors Frälsare, i synnerhet de troendes."
1 Tim. 4: 10.

BIHANG.

Emedan eviga pinoläran hänger nästan uteslutande på ett oriktigt återgifvande af hebreiska ordet "olam" och det grekiska ordet "aion" och dermed beslägtade ord till ord, som beteckna oändlighet, och vidare, för att läsaren skall sjelf kunna öfvertyga sig om oriktigheten häraf, gifver jag härnedan en lista på alla de ställen i skriften, hvar dessa ord förekomma, och han skall då vid granskning finna, att dessa orden icke allenast äro brukade om ting, som längesedan kommit till en ände, utan jemväl att många ställen skulle blifva meningslösa eller beskrifningen orimlig om man skulle öfversätta någotdera med ord, som beteckna oupphörlighet.

Öfversättningen, under hvilken de olika skriftstäl-
lena äro klassificerade, är den s. k. Karl den Tolftes bi-
bel, den ännu gällande kyrkobibeln.

(a) OLAM och dermed beslägtade ord öfver
satta till:

1. ALDRIG.

5 Moseb. 23: 3. Ps. 112: 6. Neh. 13: 1. Jer. 35: 6.

2. ALDRIG MER.

Jer. 31: 40. Hesek. 28: 19.

3. ALLESTÄDES.

Mika 2: 9.

4. ALLTID.

3 Moseb. 25: 32. Ps. 73: 26. Pred. 3: 14. Jer.
5: 22. Hesek. 35: 5.

5. ALLTID OCH ALLESTÄDES.

Jer. 31: 3.

6. EN TID.

Es. 42: 14.

7. EVIG.

1 Moseb. 9: 12; 13: 15; 2 Moseb. 12: 14, 17, 24; 14: 13; 17: 18; 27: 21. 3 Moseb. 3: 17; 6: 18, 22; 7: 34, 36; 10: 9, 15; 16: 29, 31, 34; 17: 7; 23: 14; 24: 3, 9; 25: 46. 4 Moseb. 15: 15; 18: 8, 11, 23; 19: 10, 21. 5 Moseb. 12: 28; 13: 16; 15: 17; 28: 46; 29: 29; 33: 15. Josua 4: 7; 8: 28; 14: 9. 1 Sam. 3: 13, 14; 13: 13; 20: 15, 23, 42; 27: 12. 2 Sam. 7: 13, 16, 24, 29; 22: 51. 1 Kon. 1: 31; 2: 33 (bis), 45; 8: 13; 9: 3, 5; 10: 9. 2 Kon. 5: 27; 21: 7. 1 Krön. 17: 12, 14, 23, 24; 22: 10; 23: 13 (bis), 25; 28: 4, 7, 8. 2 Krön. 2: 4; 5: 13; 6: 2; 7: 3, 6, 16; 9: 8; 13: 5; 20: 7; 30: 8; 33: 4. Esra 9: 12 (bis). Ps. 12: 8; 28: 9; 61: 5; 78: 66; 85: 6; 89: 3, 5, 30, 37; 93: 2; 104: 31; 106: 31; 119: 142, 144; 133: 3; 138: 8. Es. 32: 17; 33: 14; 35: 10; 51: 11. Jer. 10: 10; 18: 16; 20: 11; 23: 40 (bis); 25: 5; 51: 39, 57. Hesek. 46: 14. Dan. 12: 2 (bis). Osea 2: 19. Joel 2: 2. Obad. 1: 10.

8. EVIGA.

1 Moseb. 9: 16; 17: 19; 21: 33. Ps. 119: 111; Es. 24: 5; 32: 14; 54: 8; 60: 19, 20; 61: 7; Dan. 9: 24.

9. EVIGE.

Es. 40: 28.

10. EVIGHET.

2 Sam. 7: 25, 26. Esra 3: 11. Ps. 29: 10; 30: 13;

41: 14; 90: 2 (bis); 103: 17 (bis); 106: 1, 48 (bis);
107: 1; 113: 2; 115: 18; 117: 2; 121: 8; 125: 2; 131:
3; 135: 13. Ordsp. 8: 23; Es. 9: 7; 59: 21; Jer. 33:
11. Mika 4: 7; 5:2.

11. EVIGLIGA.

1 Sam. 1: 22. Ps. 61: 8. Ordsp. 10: 25.

12. EVIGT.

1 Moseb. 17: 7, 13. 2 Moseb. 28: 43; 29: 9, 28;
30: 21; 31: 16, 17; 40: 15. 3 Moseb. 24: 8. 4 Moseb.
10: 8; 18: 19; 25: 13. 2 Sam. 7: 29; 23: 5. 1 Krön.
16: 17. Ps. 105: 10; 145: 13. Es. 55: 3, 13; 56: 5;
61: 8; 63: 12; Jer. 25: 9, 12; 32: 40; 49: 13, 33; 50: 5;
51: 26, 62. Hesek. 16: 60; 26: 20; 35: 9; 37: 26.
Zef. 2: 9.

13. EVINNERLIG.

5 Moseb. 33: 27.

14. EVINNERLIGA.

1 Moseb. 3: 22; 48: 4. 2 Moseb. 3: 15; 32: 13.
3 Moseb. 25: 34. 5 Moseb. 5: 29; 23: 6; 32: 40. 1 Sam.
2: 30. 2 Sam. 3: 28; 7: 16. 1 Krön. 15: 2; 16: 15,
34, 41; 17: 22, 27 (bis); 29: 18. 2 Krön. 20: 21. Neh.
2: 3. Job 40: 23. Ps. 5: 12; 9: 8; 18: 51; 33: 11;
37: 18; 41: 13; 44: 9; 45: 3; 48: 9; 49: 9; 52: 11; 66:
7; 72: 17, 19; 75: 10; 77: 8; 78: 69; 79: 13; 81: 16;
89: 2; 100: 5; 103: 9; 105: 8; 110: 4; 111: 5, 9; 112:
6; 118: 1, 2, 3, 4, 29; 119: 89, 98, 152, 160; 125: 1;
136: alla versarne; 146: 6, 10; 148: 6. Ordsp. 27: 24.
Pred. 1: 4; 2: 16; 12: 5. Es. 26: 4; 34: 10, 17; 40: 8;
45: 17; 47: 7; 51: 6, 8; 57: 16; 60: 15, 21. Jer. 3:

5, 12; 7: 7; 17: 4, 25; 20: 17. Klag. 3: 31; 5: 19.
Hesek. 37: 25 (bis); 43: 7, 9. Dan. 12: 7. Joel 3: 20.
Jona 2: 7. Mal. 1: 4.

15. EVÄRDELIGA.

2 Moseb. 19: 9; 21: 6.

16. FASTA.

Hesek. 36: 2.

17. FORDOMDAGS.

Mal. 3: 4.

18. FÖRLEDNA.

Es. 63: 11.

19. FÖRRA.

5 Moseb. 32: 7. Ps. 77: 6. Ordsp. 22: 28; 23: 10.
Pred. 1: 10. Jer. 6: 16.

20. FÖRSTA.

Jer. 5: 15.

21. FÖRTIDEN.

Josua 24: 2.

22. FÖRUTAN ÄNDA.

Ps. 49: 12.

23. GAMLA.

Es. 26: 4. Hesek. 25: 15.

24. ICKE MER.

1 Moseb. 6: 3.

25. INTET MER.

Job 7: 16. Hesek. 27: 36.

26. LÄNGE.

Es. 64: 5.

27. NU.

Ps. 41: 14.

28. SINOM.

Jer. 18; 15.

29. VERLDENE.

1 Moseb. 49: 26. Ps. 24: 7, 9; 73: 12; 143: 3.
Pred. 3: 11; 9: 6. Klag. 3: 6. Hab. 3: 6 (bis).

30. VERLDENES.

Job 22: 15.

31. VERLDENES BEGYNNELSE.

Ps. 25: 6. Es. 44: 7.

32. ÅLDER.

Es. 63: 16. Jer. 28: 8. Mika 7: 14.

33. ÄNNU.

Zak. 1: 5.

Dessutom finnas flera sammansatta ord, som härleda sig från "olam," och som hjälpa oss att få reda på ordets egentliga mening, såsom t. ex. "leolam" (intill åldern) öfversatt till "evig:" Ps. 37: 27; 92: 8, och till "evinnerliga:" Ps. 85: 6; 89: 29, 53. Hesek. 37: 26, 28, samt "leolam va-ed" (för alltid och bortom) öfversatt till "alltid och evinnerliga:" Ps. 10: 16; 21: 5; 48: 15; 111: 8; 119: 44, och till "alltid och förutan ända:" Ps. 52: 10; 145: 1, 2, 21; till "alltid och i evighet:" Ps. 45: 7, 18. Mika 4: 5; till "evig:" Ps. 9: 6; 104: 5; till "evinnerliga och utan ända:" Es. 30: 8; till "i evighet:" Dan. 12: 3, och till "i evighet och utan ända:" 2 Moseb. 15: 18.

(b) ΑΙΟΝ och dermed beslägtade ord öfversatta till

1. ALDRIG.

Matt. 21: 19.

2. ALLA EVIGHETER.

1 Tim. 1: 17.

3. EVIG.

Matt. 25: 46. Mar. 3: 29 (bis); 11: 14. Luk. 1: 33, 55. Rom. 16: 25. 1 Kor. 8: 13. 2 Kor. 4: 17, 18. 9: 9. 2 Tim. 1: 9. Heb. 5: 6, 9; 6: 20; 7: 28; 9: 12. 2 Tess. 2: 16. 2 Pet. 2: 17; 3: 18. Jude 7.

4. EVIGA.

Joh. 6: 68. Rom. 6: 23; 16: 26. 2 Tess. 1: 9. 1 Tim. 1: 17. 2 Tim. 2: 10. Heb. 6: 2; 9: 15; 13: 20. 1 Pet. 5: 10. 2 Pet. 1: 11. 1 Joh. 1: 2; 5: 11, 20.

5. EVIGAN.

Fil. 15.

6. EVIGHET.

Matt. 6: 13. Rom. 11: 36; 16: 27. 2 Kor. 11: 31. Gal. 1: 5 (bis). Efes. 3: 21 (bis). Filipp. 4: 20 (bis). Heb. 1: 8 (bis); 13: 8, 21 (bis). 2 Joh. 1: 2. Jude 13, 25. Uppenb. 1: 6 (bis), 18 (bis); 4: 9 (bis), 10 (bis); 5: 13 (bis), 14 (bis); 7: 12 (bis); 10: 6 (bis); 11: 15 (bis); 14: 11 (bis); 15: 7 (bis); 19: 3 (bis); 20: 10 (bis); 22: 5 (bis).

7. EVIGT.

Rom. 2: 7. 2 Kor. 5: 1. 1 Tim. 6: 16. Tit. 1: 2; Jude 21. Uppenb. 14: 6.

8. EVINNERLIG.

Matt. 18: 8; 25: 41.

9. EVINNERLIGA.

Luk. 16: 9. Joh. 6: 51, 58; 8: 35 (bis); 10: 28; 12: 34; 14: 16. Rom. 1: 25; 9: 5. Heb. 7: 17, 24. 1 Pet. 1: 23, 25; 4: 11 (bis, men det ena utelemdt); 5: 11 (bis, men det ena utelemdt); 1 Joh. 2: 17.

10. EVINNERLIGIT.

Matt. 19: 16, 29; 25: 46. Mar. 10: 17, 30. Luk. 10: 25; 18: 18, 30. Joh. 3: 15, 16, 36; 4: 14, 36; 5: 24, 39; 6: 27, 40, 47, 54; 10: 28; 12: 25, 50; 17: 2, 3. Apost. Ger. 13: 46, 48. Rom. 5: 21. Rom. 6: 22. Gal. 6: 8. 1 Tim. 1: 16. 1 Tim. 6: 12, 19. Tit. 1: 2; 3: 7. 1 Joh. 2: 25; 3: 15; 5: 13.

11. FÖRTIDEN.

Luk. 1: 70.

12. HELIGA.

Heb. 9: 14.

13. TID.

Efes. 2: 7.

14. VERLD.

Matt. 12: 32. Mar. 10: 30. Luk. 18: 30. 1 Kor. 3: 18. Gal. 1: 4. 1 Tim. 6: 17.

15. VERLDEN.

Tit. 2: 12. Heb. 11: 3.

16. VERLDENA.

Luk. 20: 35. Rom. 12: 2. 2 Tim. 4: 10. Heb. 1: 2.

17. VERLDENE.

Efes. 1: 21.

18. VERLDENES.

Matt. 13: 22, 39, 40, 49; 24: 3; 28: 20. Mar. 4:
19. Luk. 16: 8; 20: 34. Joh. 9: 32. Apost. Ger. 3:
21; 15: 18. 1 Kor. 1: 20; 2: 6 (bis), 8; 10: 11. 2
Kor. 4: 4. Efes. 2: 2; 3: 11; 6: 12. Col. 1: 26. Heb.
6: 5; 9: 26.

19. VERLDENS BEGYNNELSE.

1 Kor. 2: 7.

För en fullständig förklaring på dessa orden, se
sid. 13, 22.

REGISTER.

	SIDAN.
Adam	46, 68
Aga	33, 34, 37, 65
Aion, Aionios	12, 13, 22, 23, 25, 33, 88
Alla familjers välsignande	49, 65, 77
Alla tungor bekänna att Kristus är Herre	74
Allmänna läran	9, 11, 40, 41, 54, 63, 77
Allt Guds råd	21, 39
Allt skapadt lofsjunger Herren	66, 67
Allt är fullkomadt	41, 80, 83
All tid och bortom	26, 88
Alltings återställelse	14, 63, 82
Ambrosius	58
Ammonius Saccas	56
Andarne i fångelset höra evangelium	68, 71—76
Andra döden	69
Anti-evangelium	45
Apostlarne sände till Israels hus	36
Aristoteles	34
Athanasii Symbolum	64
Augustinus	11, 12, 62
Betsaida	67
Betänkliga följder	40
Bibelkritikens fader, se Origenes	—
Bild, jordiska och himmelska Adams	68
Bihang	84—91
Blanda surdeg i det tredje måttet	70, 78
Borttappade fåren	36
Bortskapa	54
Bortlägga <i>versus</i> utlägga	74
Clemens Alexandrinus	14, 56
Concordia Pia, se Konkordieboken	—
De hädangångnes längtan	76
De kristnas förföljelse	56, 61

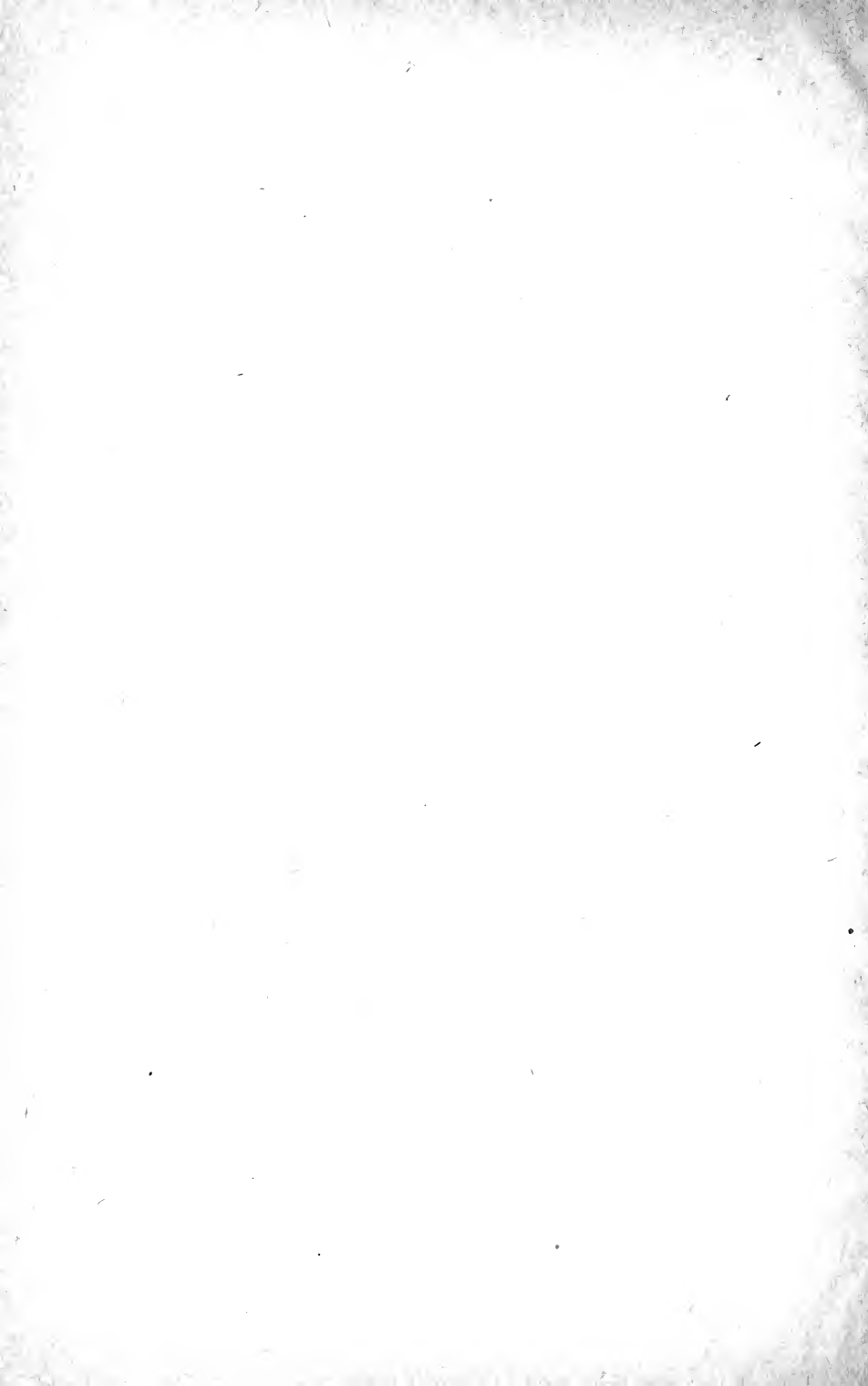
De kroppsliga smärtorna	14
Demetrius, biskop i Alexandria	57, 58, 59, 60
Dem som voro under lagen	66, 68
Djefvulens tillintetgörrelse	41
Djeflarnas salighet	12
Döden, den andlige, se Andra döden	—
Döden, den andra, “ “	—
Döden den lekamlige	41, 66
Dödens tillintetgörrelse	41
Dödsriket	31, 69, 72, 73
Eon, Eoner, Eonisk, se aion, aionios	—
Eftergifter komma att beviljas	45
Elden, den outsläcklige	29—33
En barmhertighetens gördel	7
En långt mörkare fråga	44
Eskatalogien	8
Ett “större” hopp	77—80
Evangelium predikadt i dödsriket	68, 71—76
Evangelium predikadt för de döda, se föregående	—
Evig, ordets förklaring	22—28
Evig pina, läran om	30, 31, 42, 47
Evig tid, ett obibliskt uttryck	26
Evig död, se andra döden	—
Evighet, ordets mening, se evig	—
Evigheter finnas icke	13, 22
Evigt lif	24, 47
Fadrens kärlek	41
Fienden, den siste, tillintetgjord	69
Folkens återupprättelse	46, 48
Frälsare, alla människors	36
Frälsning, hela världens	36, 83
Frälsta utur den stora bedröfvelsen	76
Fullkomlig salighet	64
Fårea och kiden	35
Föra oss till Gud	71
Fördold i alla tidsåldrar	54, 66
Företal	7—9
Författarens tro	81—83
Förföljelse mot de kristne	56, 61
Förintelsen	8
Gehenna	16, 19, 21, 29, 30
Gesenii utläggning öfver 1 Pet. 3: 19	73, 74

Graf	16
Grekiska språket	23
Gröfsta ironi	75
Gud allena har odödlighet	66
Guds kärlek kan icke förlamas	41, 43
Guds löften	65
Guds medlidande	44
Guds odelbara väsende	63
Guds rike	44, 51
Guds rådslut	21, 39
Guds sinnelag	7
Guds utvägar	66
Guds vilja	44, 67
Göra Gud osannfärdig	42
Hades	16, 17, 19, 31
Hedningarnes frälsning	36, 49
Hela Guds rådslut, se allt Guds råd	—
Helvete	18, 25
Hemligheten som varit fördold	54, 66
Herren förbarmar sig öfver alla sina verk	24, 42
Hexapla	58, 60
Hjärtat icke så hårdt som lärosatsen	40
Inga bevis för den allmänna läran	27, 37
Ingen fränskiljning ifrån Gud	66
I sin nöd skola de ropa till Mig	53, 78
Israels frälsning	36, 49
Jesu hela uppdrag	66
Jesu sinnelag	43, 45
Jesu sista ord på korset	41, 80
Jesus smakade döden för alla	66
Jesus sänd till Israels hus	36
Judarnes frälsning, se Israels frälsning	—
Kateket ämbetet	57
Keruber	47
Kiden, Killingarne	35
Kolazo, Kolasis	33, 34
Konkordieboken	43, 69
Kontrast mellan Augustinus och Origenes	62
Korasin	67
Kristenheten olik Guds rike	44
Kristi evangelium	14
Kristi nedstigande till dödsriket	69—76

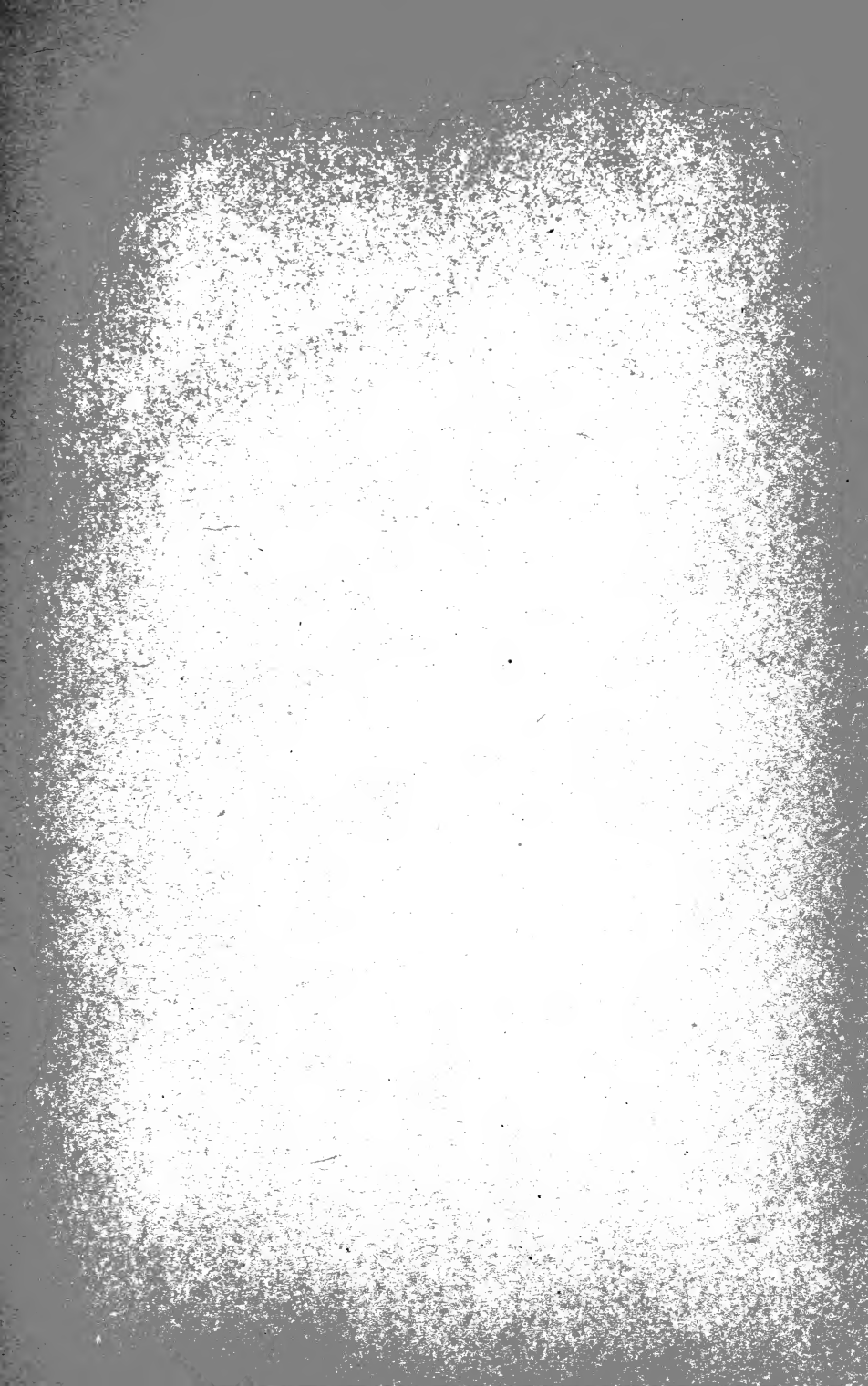
Kristi sinnelag, se Jesu sinnelag	—
Kronan på kristendomens allmänlighet	73
Lefva i likhet med Gud till anden	68, 74
Lekamliga dödens nödvändighet	66
Leolam va-ed	26, 88
Leonidas	55, 56
Lifvets träd	47
Luthers utläggning öfver 1 Pet. 3: 19 & 4: 6.	74, 75, 76
Löftet om verdens frälsning	49, 50, 77
Löftets vidsträckthet	49
Lösningen på gåtan	68
Masken som icke dör	29, 31, 32
Melins utläggning öfver 1 Pet. 3: 19. & 4: 6.	72, 73
Menniskornas frälsning	36, 49
Menniskornas hjärtan	40
Mild emot otacksamma och onda	76
Mose sinnelag	42
Motkämpar, eviga pinolärans	14
Mörk fråga, se en långt mörkare fråga	—
Mörka moln	44
Nödgats att tränga oss ut	44
Odödlighet	6
Oförgänglighet, se Odödlighet	—
Olam	22—28
Olycksbådande skriftställen	8
Om en lem lider, lida de alle	64
Omskapa, se Bortskapa	—
Omöjligheten af att endast få blifva saliga	—
Opraktisk fråga	12
Opos Ecclesia, se Hexapla	—
Ord som beteckna oändlighet	23
Ordagrann öfversättning af Matt. 25: 46.	33
Origenes lefnadsteckning	55—63
Outsläcklig eld	29—33
Pauli sinnelag	43
Paulus sänd till hedningarne	36, 37
Pinolärans betänkliga följder	40—45
Predikan för andarne i fängelset	68, 72
Register	92
Rike mannen, den	17
Scheol	16, 17
Schleiermacher	14, 65

Sidon	67
Skriftställen som ingifva ett "större" hopp	77
Skärselden	9
Smaka döden för alla	66
Sodom	67
Stor glädje	66
Straffets orsak och verkan	33—39
Svårigheten af att vandra på den smala vägen	50
Syndafallet	46—55
Tartarus, Tartaro	16, 18
Timoria, Timorio	34
Två olika religionssystem	70
Tyrus	67
Universalismen	8
Återupprättelsen	46—55
Äro de få som blifva frälsta	50

Deacidified using the Bookkeeper process
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: August 2005

PreservationTechnologies
A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

BT

837

LIBRARY OF CONGRESS

0 014 652 008 A